

Directa

periodisme cooperatiu per la transformació social

Núm. 509 del 14/10 al 27/10 de 2020 2,5 €

Amarrades a la insostenibilitat

L'ampliació del port de València suposarà un cost econòmic i ambiental irreversible per a la ciutat i dilapidarà les polítiques contra el canvi climàtic

pàg. 4-11

/ HELGA AMBAK
@helga_ambak

Directa

periodisme cooperatiu
per la transformació social

EDITA
La Directa SCCL
Riera d'Escuder, 38, Nau 1, Planta 1
08028 Barcelona
Tel: 935 270 982
Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat
DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no racista, no sexista i no androcèntric. La DIRECTA no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió.

- QUI SOM?**

A fons
Jesús Rodríguez

Miralls
Gemma Garcia | miralls@directa.cat

Cruïlla
Laia Mas i Guille Larios | cruilla@directa.cat

Impressions
Laia Alsina, Ekaitz Garate i Albert Alexandre | impressions@directa.cat

Roda el món
Oriol Andrés i Joan Mas | internacional@directa.cat

Expressions
Elena G. Ruiz i Eloi Latorre | expressions@directa.cat

La indirecta
Àlex Romaguera i Mariana Cantero

L'espina
Carlos Villafranca | espina@directa.cat

Fotografia
Víctor Serri | fotografia@directa.cat

Il·lustració
Roser Pineda i Esther Aguilà | il.lustracio@directa.cat

Correcció
Èlia Olivan | correcio@directa.cat

Edició
Jesús Rodríguez | edicio@directa.cat

Disseny gràfic i compaginació
Pau Fabregat | disseny@directa.cat

Projecte gràfic
Lola Fernández, Gerard Casadevall, Diego Muñoz i Pau Fabregat

Coordinació web
Eloi Latorre, David Bou, Gemma Garcia i Maties Lorente

Coordinació País Valencià
Ester Fayos | paisvalencia@directa.cat

Audiovisuals
Marta Pérez | audiovisuals@directa.cat

Administració i subscripcions
Ester Mora | administracio@directa.cat

Difusió
Estel·la Marcos | directa@directa.cat

Publicitat i distribució
Paula Rodríguez | publicitat@directa.cat

Gestió web
Talaïos Koop.

NUCLIS TERRITORIALS I MITJANS COL·LABORADORS:
Osona ('El Setembre'), Lluçanès ('La Rella'), Maresme, el Camp, Terres de Ponent, Castelló, València, les Illes i Catalunya Nord.
El Salto, La Marea, Pikara, Argia, Ahötsa, Soberania Alimentaria i AralInfo

CONTACTES:
General directa@directa.cat
Redacció Barcelona redaccio@directa.cat
Redacció València paisvalencia@directa.cat
Subscripcions subscripcions@directa.cat
Distribució distribucio@directa.cat

PORTADA: Helga Ambak

A FONS

4-11

Una ampliació insostenible
El lobby de la construcció i les empreses Balearia, MSC i Boluda Corporación seran els grans beneficiaris de l'ampliació del port de València. Entitats veïnals i mediambientals denuncien que el projecte anirà contra les directives del canvi climàtic. Un reportatge d'Ester Fayos i Giuseppe Savino. Fotos de Lucas Guerra. Portada d'Helga Ambak.

MIRALLS

12-15

Entrevista a Iñaki Rivera Beiras
El professor de dret penal i director de l'Observatori del Sistema Penal i els Drets Humans de la Universitat de Barcelona fa temps que denuncia les vulneracions de drets que es donen dins les presons. Preguntes de Vicent Almela i fotografies de Montse Giralt.

IMPRESSIONS

16-18

Bargalló i Vallory busquen pis a Santako
Un article d'opinió de l'etnomusicòleg Iban Martínez Cárceles en el qual qüestiona les neutralitats de la transformació educativa i dels actors que la impulsen. Acompanya el text una il·lustració de Valentintada.

CRUÏLLA

19-21

Llavors sobiranes
Projectes cooperatius i un model de producció sostenible recuperen les varietats de fruites, hortalisses i cereals oblidades a conseqüència de l'actual indústria agrícola hegemònica. Un reportatge de Lluís Pascual amb fotografies de Mathias Rodríguez.

RODA EL MÓN

22-26

Resistència a l'alta velocitat basca
Trenta anys d'una lluita guiada pels valors de l'antidesenvolupisme. Per Xavi Bosch Llufríu.

Itàlia mira Europa amb recel
Un reportatge de Joan Miró de la relació agredolça del país transalpí i la UE.

Trenta anys d'una annexió
L'anàlisi del periodista Andreu Jerez.

EXPRESSIONS

27-31

Saba nova per a la música d'arrel
Ferran Riera recull les veus d'una quinzena d'intèrprets i grups de la fornada més jove del gènere d'arreu dels Països Catalans que reflexionen sobre la seva essència i el seu futur. Amb fotografies de Josep Tomàs.

Tornar a Olesa
El relat de Júlia Bacardit il·lustrat per Nil Morist.

INDIRECTA

32

Entrevista a Marina Seco
Mariana Cantero conversa amb l'activista de Marea Verde Barcelona, un col·lectiu que, tot i haver nascut per la campanya de suport a la legalització de l'avortament a l'Argentina, s'involucra en moltes lluites que el travessen. Foto de Samra Belhaoui Suaaidi.

Més que mil paraules

ANDREU ESTEBAN @andreues99 | L'Assemblea Feminista de València guanya el primer judici per les multes a les piqueteres de la vaga del 8 de març de 2018. El jutjat contenciós administratiu 2 ha declarat contrària a dret la resolució de la Delegació del Govern que imposava una sanció per falta de respecte a l'autoritat i, per tant, l'anul·la. El 28 d'octubre està previst el segon judici. A la imatge, la concentració que es va fer el 22 de setembre a la Ciutat de la Justícia de València.

Comunitat Directacoop

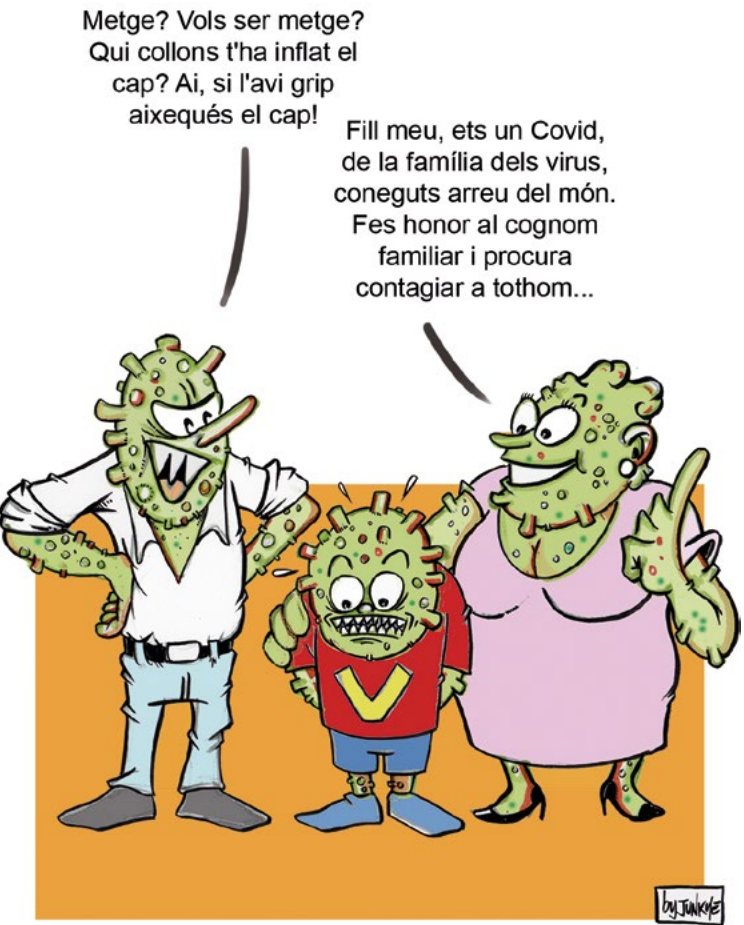
Llibre de lluites i exilis

Redacció Directa | @La_Directa

El 8 d'octubre vam presentar a la Lleialtat Santsenca *Vides contra el capital. Lluites i exilis dels pobles de Mesoamèrica*, un treball de les periodistes de la DIRECTA Berta Camprubí i Marc Iglesias impulsat i en col·laboració amb Brigades Internacionals de Pau de Catalunya. A partir de les històries de vida d'activistes i defensores expulsades dels seus territoris per un model global capitalista i colonial, el llibre posa en evidència com l'expansió de l'extractivisme és incompatible amb les institucions i lleis que regulen la protecció de la natura, les llibertats ciutadanes, la vida lliure de violències per a les dones o el control de la corrupció. Una pressió que afecta pobles i territoris del Sud global i que acaba donant com a resultat formes de govern progressivament més coercitives, autoritàries, corruptes i patriarcales. Al llarg de l'acte, els testimonis de Yolanda Oqueli, María Flores, Castillo, Milthon Robles, Carol Murcia i Nery Gómez ens van mostrar la diversitat i riquesa de les lluites mesoamericanes, les causes dels seus exilis i les situacions a què les defensores de Mèxic, Guatemala, Nicaragua i Hondures s'enfronten un cop ar-

ribades a l'Estat espanyol. I és que cal tenir present que darrere dels murs físics que aixequen les fronteres, continua un altre llarg seguit de murs legals, polítics, administratius i culturals que fan de la migració un viatge inacabable que ningú desitja. Tal com planteja la lideressa garífuna hondurenya Míriam Miranda en la cita que obre *Vides contra el capital*, "si la gent del Sud global tingués assegurada, no només una bona alimentació, sinó la salut, l'educació i tot el que la gent té assegurat aquí al Nord global, sobretot la gent blanca, tu creus que se n'anirien?". La de dijous va ser una presentació coral per un treball col·lectiu que ha estat possible gràcies a la imprescindible participació de les testimonis, la col·laboració i la tasca de les entitats del tercer sector i la implicació de tot l'equip de la DIRECTA, que ha assumit amb entusiasme un repte nou amb la producció i edició del llibre. Tal com es deia en el missatge de suport enviat per Gustavo Castro, activista d'Otros Mundos Chiapas, esperem que aquesta publicació ajudi a entendre millor les conseqüències de l'extractivisme i "ens empenyi a respondre-hi com a pobles i organitzacions".

L'espina

UNA AMPLIACIÓ PORTUÀRIA EN TEMPS DE CRISI CLIMÀTICA

La construcció d'una nova terminal de contenidors, impulsada per l'Autoritat Portuària de València en aliança amb empreses de la construcció investigades per corrupció, posa en escac el futur sostenible de la ciutat

Comparativa
aèria de la
ciutat i el port
de València
entre 1958 i 2008
/ INSTITUT
CARTOGRÀFIC
VALENCIÀ
@GVAcartografic

Ester Fayos | @EsterFayos

El 16 de setembre de 2019, el govern del Botànic (PSPV, Compromís i Unides Podem) reconeixia l'estat d'emergència climàtica en què es troba el planeta. Es comprometia així a assumir com a pròpia la responsabilitat d'abordar la crisi ecològica i es fixava com a principal objectiu l'aprovació de la llei del canvi climàtic, l'esborrany de la qual ja ha estat sotmès a informació pública. Un document de 82 pàgines i 151 articles. Només un, l'article 79, fa referència a les empreses que promouen l'ampliació de grans infraestructures -com els ports-, les quals "hauran d'incorporar els aspectes de canvi climàtic". Concretament s'hi diu que caldrà prendre mesures per a "reduir el risc climàtic", calcular "les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle generades" i executar polítiques per a "avançar cap a la neutralitat en carboni". Res més. Cap restricció quantitativa que impossibiliti les ampliacions portuàries, tot i que, segons dades d'Ecologistes en Acció, el trànsit marítim és responsable de fins a un 40% de la contaminació atmosfèrica a les ciutats portuàries de la Mediterrània.

I no sorprén aquesta manca d'indicadors. Durant l'última dècada de crisi, el port de València ha sigut una de les poques institucions que ha presumit de la seua solvència, fins a convertir-se, segons els seus informes, en el segon port espanyol en tràfic total després d'Algesires, el primer en tràfic de contenidors -per davant del de Barcelona, un aspecte important per a l'empresariat local- i el cinqué en l'àmbit europeu. La posició preeminent que el port defensa any rere any ha semblat poder justi-

ficar qualsevol ampliació, malgrat els escàndols de corrupció i la destrucció d'horta que han suposat.

La nova terminal de contenidors, d'1,3 milions de metres quadrats, que ara pretén desenvolupar l'Autoritat Portuària de València (APV) amb una inversió de 1.421 milions d'euros podria no tenir el mateix desenllaç triomfant per al lobby marítim. D'una banda, el 27 de setembre de 2019, l'alcalde de València, Joan Ribó (Compromís), votava en contra de l'ampliació, i obligava així a la redacció d'una nova declaració d'impacte ambiental (DIA), ja que l'APV vol reutilitzar una DIA elaborada en 2007. D'altra banda, per primer cop, entitats veïnals i mediambientals han articulat l'oposició entorn de la Comissió Ciutat-Port, que agrupa Ecologistes en Acció, Acció-Ecologista - Agró, el col·lectiu Per l'Horta, la Plataforma el Litoral per al Poble i l'Associació de Veïns i Veïnes del barri mariner de Natzaret.

La crisi de la COVID-19 també fa repensar els reptes d'un port "amb un creixement estabilitzat" -destaca l'economista i expert en transport Vicente Torres- i que encara compta amb un marge de creixement del 30%. Segons estimacions del president de l'APV, Aurelio Martínez, a causa de la pandèmia, el port tancarà l'exercici d'enguany amb un descens del 70% en el seu volum de negoci i del 80% en els beneficis nets, i preveu una caiguda de l'11% del trànsit l'any 2021. Atenent aquestes dades, per a Helena Prima, membre d'Ecologistes en Acció - País Valencià i doctora en Física de Materials, "s'hauria d'aplicar el principi de contenció i precaució". "Amb la crisi sanitària -continua-, ningú pot avalar que l'ampliació siga útil

A causa de la pandèmia, el port tancarà l'exercici d'enguany amb un descens del 70% en el volum de negoci

La Comissió Ciutat-Port centra la seua oposició en els impactes en l'aire, la salut, les platges, l'horta i l'Albufera

d'ací a cinquanta anys". En la mateixa línia, Nacho Collado, sociòleg de la cooperativa El Rogle, afirma que la pandèmia "és un indicador més per a caminar cap a una economia anticapitalista".

La Comissió Ciutat-Port centra la seua oposició en els impactes que comportarà la nova terminal en l'aire, la salut, les platges, l'horta i el parc natural de l'Albufera, però també en l'erari públic. L'APV, administració portuària controlada pel govern de l'Estat espanyol, pretén destinar-hi 400 milions d'euros, mentre que l'empresa adjudicatària, Terminal Investment Limited (TIL), filial de la naviliera MSC -única empresa que es va presentar al concurs-, hi invertirà 1.021 milions a canvi d'una concessió d'explotació de cinquanta anys.

D'entrada sembla un bon negoci per a l'APV. Tanmateix, aquesta calla que els nous accessos al port que requereix l'ampliació, atés que s'espera duplicar el volum de trànsit de contenidors per carretera -dels 2,2 milions de TEU (contenidors de vint peus o de 6,1 metres) als 5,2-, aniran a càrrec de l'administració pública i podrien suposar una despesa "superior a tota la inversió de l'ampliació", assegura Antonio Montiel, membre de Per l'Horta i advocat de la comissió. La sostenibilitat econòmica d'aquesta ampliació ha sigut qüestionada fins i tot pel Tribunal de Comptes, que en 2019 alertava que "el fons de maniobra" -la capacitat de pagament a curt termini- de l'APV tindria "un saldo negatiu" a finals de l'any 2020 i instava a revisar el pla de finançament.

El lobby de la construcció, el gran beneficiat
El tràfic de contenidors es concentra en les tres terminals principals del port de València, totes

de gestió privada: la naviliera xinesa Cosco Shipping Ports (qui rep un 49,9% dels contenidors); MSC (26%), del bilionari suís Gianluigi Aponte, i APM Terminals (21,6%), que pertany al conglomerat de transport marítim danès Maersk.

D'aquestes tres, MSC -coneguda per ser un dels quatre gegants creueristes més contaminants i estar registrada en Suïssa per a eludir impostos i normatives ambientals- és la que ocupa una superfície menor i, per tant, la més interessada a ampliar l'espai d'explotació. Torres detalla alguns dels interessos de la multinacional naviliera: "València és el seu *hub*, és a dir, el port per a distribuir els contenidors en l'àrea mediterrània occidental, una zona on vol augmentar el seu negoci i competir amb Cosco". En la mateixa línia, Montiel assegura que l'expansió els eixiria "rendible", tenint en compte que "tindran un nou mòdul automatitzat, amb la qual cosa prescindiran dels treballadors i hauran crescut sense invertir en l'obra civil del moll".

Amb tot, Torres, qui s'ha dedicat a estudiar les estadístiques d'activitat del port, afirma que el lobby marítim -representat per Propeller, l'associació de l'alt empresariat logístic-, tot i que es presenta com un dels grans beneficiats, "no ho serà". El port de València ha deixat de desenvolupar la seua funció tradicional -exportar la matèria primera que produeix la població- per a convertir-se en un port de trànsit, "en què una part dels contenidors viatgen buits i la majoria es carreguen i descarreguen entre vaixells, una activitat que deixa un benefici molt baix". En efecte, segons les dades de l'últim butlletí estadístic de l'APV, en 2019, dels 5.439.827 milions de TEU, quasi la sexta part, un 14,23%, »

» estaven buits. Però dels 4.665.889 que van arribar plens, més de la meitat, un 54% -quasi un 10% més que en 2018-, no exportaren o importaren mercaderies, sinó que només les van passar d'un vaixell a un altre. Així doncs, el nombre de contenidors -explica Torres- no és un indicador d'èxit, "sinó els beneficis anuals, per exemple, que en el cas del port valencià ja no són tan cridaners". L'any 2018 va tancar amb un benefici anual de 33,1 milions d'euros, mentre que el de Barcelona ho feia amb 53,6 milions i les autoritats portuàries de les Illes amb 28,1.

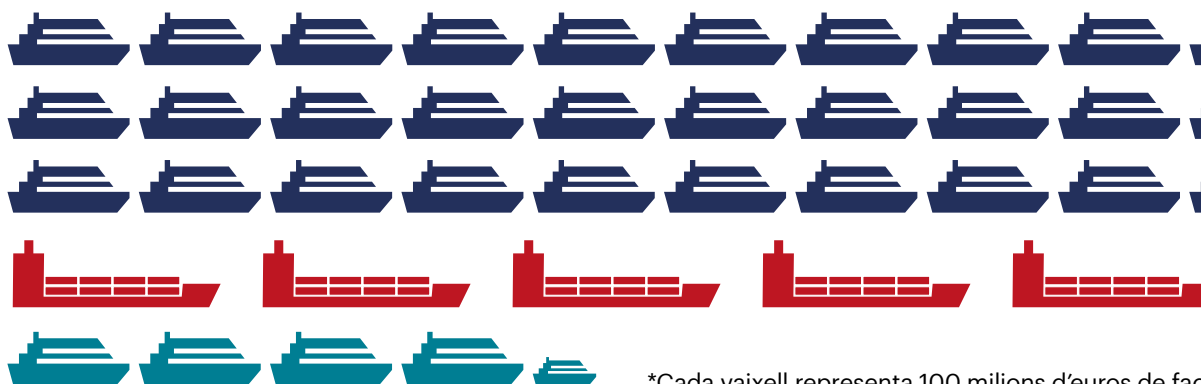
El gran negoci de la nova terminal es trobaria, doncs, en la seua construcció. És per això que la fita d'incrementar el trànsit de contenidors va lligada a la construcció de nous accessos i infraestructures. De fet, els beneficis que el sector de la construcció espera aconseguir se situen en 416,3 milions d'euros entre 2022 i 2026. Segons el polèmic informe *Port de València: la nova terminal en l'ampliació nord*, publicat per la Universitat Politècnica de València (UPV), "la construcció d'un nou accés al port suposaria millores importants sobre els tràfics al port i esdevé una necessitat", tot i que l'APV la va considerar innecessària en 2007.

L'informe defensa la construcció d'un nou accés nord al port de València i un nou enllaç viari i ferroviari amb el port de Sagunt, la finalització del corredor mediterrani, la creació de la Zona d'Activitats Logístiques (ZAL) a la Punta, i les ampliacions de la terminal Font de Sant Lluís, de la circumval·lació de l'A-7 i de les autovies V-30, V-31 i V-21. Aquesta última, amb l'argument de l'alt volum de tràfic que suporta -desmuntat per un informe de 2017 de l'enginyera civil Nel·la Saborit-, ja ha comportat l'enderroc de diverses alqueries, entre elles el centenari Forn de Barraca, i cobrirà d'asfalt 62.000 metres quadrats d'horta. Per a Montiel, aquesta llista d'actuacions mostra com el "vertader negoci" de l'ampliació "és crear una activitat sostinguda entorn del ciment i l'obra pública".

Entre les diferents societats que formen part del lobby de la construcció -representat per la Cambra de Contractistes de la Comunitat Valenciana, la Federació Valenciana d'Empresaris de la Construcció (Fevec) i la Federació d'Empreses de la Comunitat Valenciana Contractistes d'Obres de l'Administració (Fecoval)-, en destaquen algunes per la seua implicació en els casos de corrupció del Partit Popular. El consell directiu de la Cambra de Contractistes està integrat per mercantils que formen part de l'Ibex-35, com Ferrovial o Dragados, conegudes pel seu negoci fronterer. Segons l'informe *El negoci de construir murs*, publicat pel Centre Delàs d'Estudis per la Pau i l'ONG Stop Wapenhandel, entre 2002 i 2018, el govern espanyol ha adjudicat a Ferrovial -presidida per Rafael del Pino Calvo-Sotelo- contractes per valor de 20,3 milions d'euros per a alçar murs a Ceuta i Melilla. Dragados li va darrere, amb contractes per a mantenir les tanques de Ceuta i Melilla per valor de 15,2 milions. En l'actualitat, Dragados forma part del grup ACS, presidit pel president del Reial Madrid, Florentino Pérez.

També hi té presència Obrascón Huarte Lain SA (OHL), adjudicatària de les obres de la V-21. Actualment està presidida pel mexicà Luis Fernando Martín Amodio, després que Juan Villar Mir, fill de l'exministre franquista Juan Miguel Villar Mir -imputat en la trama Gürtel-, abandonara el càrrec per a passar a ser-ne el vicepresident. Tant OHL com ACS i Ferrovial apareixen en els papers de Bárcenas. En el cas de la primera, amb aportacions de capital que

LES EMPRESES **BENEFICIADES**

3.232 M€

MSC CRUISES SA

Fundació: 1970 a Piano de Sorrento (Itàlia)

Fundador: Gianluigi Aponte

Seu corporativa i fiscal: Ginebra (Suïssa)

Director general d'MSC Cruceros España: Fernando Pacheco

Accionistes: companyia no cotitzada controlada per la família Aponte

Passatge: 2,7 milions (2019)

511 M€

BOLUDA CORPORACIÓN MARÍTIMA SL

Fundació: 1837 a València, amb la creació de la companyia de transport marítim Naviera Fos

Fundador i president: Vicente Boluda

Seu corporativa i fiscal: Madrid

Accionistes: Vicente Boluda, María Dolores Boluda i María José Boluda

L'autovia V-21 ha suposat l'enderroc de diverses alqueries i cobrirà d'asfalt 62.000 metres quadrats d'horta

Un dels beneficiats per l'ampliació és Vicente Boluda, qui des de fa més d'un any és soci de Felipe González

sumaven un total de 530.000 euros. Acciona, tresorera de la Cambra, i dues gegants del negoci de la rajola, FCC Construcción i Pavasal, també estan involucrades en altres trames de corrupció, com el cas d'Acuamed, l'operació Púnica o els negocis de Jordi Pujol Ferrusola.

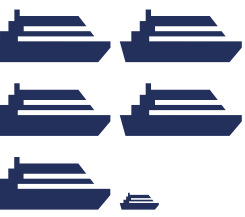
Rescat amb diners públics

En els plans d'ampliació d'Aurelio Martínez també figura la creació d'una nova terminal de passatge, que s'ubicarà enfront del barri de Natzaret,

en les antigues drassanes de Boluda Corporación Marítima SL, la companyia de transport marítim de l'empresari navilier Vicente Boluda, qui també és president de l'Associació Valenciana d'Empresaris (AVE), vicepresident de la Cambra de Comerç i membre del consell d'administració del port en representació de la Generalitat.

La nova infraestructura, que tindrà capacitat per a almenys quatre amarratges, s'adjudicarà a Baleària, l'única empresa que es va presentar al concurs. La propietat de Baleària és de Gestión Naviera SL, presidida per Juan Adolfo Utor, qui ocupa el lloc 88 en la llista *Forbes* espanyola, amb 300 milions d'euros de patrimoni l'any 2019. En el consell d'administració també es troben José Manuel Orenge Pastor, exalcalde socialista de Gandia, i Abel Matutes Juan, alcalde d'Eivissa durant la dictadura franquista i ministre d'Assumptes Exteriors durant el primer govern de José María Aznar.

En aquesta operació, el gran beneficiat indirecte ha sigut Boluda, qui des de fa més d'un any treballa de la mà de Felipe González, nou assessor del consell d'administració del grup Boluda després de la seua eixida de Gas Natural Fenosa. A canvi de les drassanes on s'ubicarà la nova terminal, les quals Boluda no utilitzava des de 2012 i la concessió de les quals expirava en 2027, el port li ha atorgat una nova concessió de 35 anys per a ocupar uns terrenys de 4.700 metres quadrats, on construirà dues torres d'oficines de tretze pisos i una zona d'aparcament. El port va taxar aquest rescat públic en quasi quatre milions d'euros. La maquinària de Boluda per a maximitzar els beneficis no acaba

/ MERCEDES SÁNCHEZ
@mercedes_sa

cturació

452 M€ BALEARIA

BALEÀRIA
Fundació: 1998 a Dénia (País Valencià)
Fundador i president: Adolfo Utor
Seu corporativa i fiscal: Dénia
Director general financer:
Ricardo Climent
Propietat: Gestión Naviera SL
Passatge: 4,5 milions (2019)

ací. El navilier té filials repartides arreu del món, algunes de les quals amb seu en paradisos fiscals, Luxemburg i els Països Baixos. A més del negoci del transport de mercaderies, Boluda també posseeix diverses societats en l'àmbit dels creuers, les agències de viatges, la pesca, l'organització d'espectacles taurins i l'habitatge.

Una ampliació a costa del planeta
Una de les conseqüències directes de l'augment de camions i vaixells que fan escala al port la sofrirà la població dels barris mariners, on els nivells de diòxid de nitrogen (NO₂) i de partícules fines i ultrafines ja són especialment alts. L'ecologista Helena Prima recorda que, en aquest cas, les emissions de gasos contaminants provenen de tres fonts: els vaixells de contenidors, que utilitzen "un derivat del petroli sense refinar que és altament contaminant"; els "camions que entren al port per transportar els contenidors al seu destí", i els creuers, i "amb la nova terminal n'arribaran encara més".

La Unió Europea, a través de la Directiva 2008/50/CE, relativa a la qualitat de l'aire, estableix un màxim de 40 micrograms d'NO₂ per metre cúbic de mitjana anual; una xifra que, segons les estadístiques de l'organització València per l'Aire, en moltes zones pròximes al port se supera amb escreix. Per exemple, a la carrera del Riu, a un quilòmetre del barri del Tremolar d'Alfàfar, la mitjana d'NO₂ és de 52,9, mentre que a l'avinguda del Port, a l'altura del carrer Arquitecte Alfaro del Cabanyal, la mitjana creix fins als 53,3.

L'aire contaminat pels camions i vaixells que fan escala al port el patirà la població dels barris mariners

Un estudi de la UPV conclou que la platja de l'Arbre del Gos és la més afectada, amb una pèrdua de 65 metres de sorra

El nivell de contaminació "es duplicarà en barris com Natzaret i Pinedo amb l'ampliació", assegura José Manuel Felisi, membre de València per l'Aire i de l'associació Mesura. Els efectes de la contaminació en la salut, segons expliquen les expertes, van des d'infeccions respiratòries agudes fins a malalties pulmonars obstructives cròniques, malalties cardíques, càncer de pulmó o malalties neurològiques. Les ampliacions anteriors ja han constatat petjades ambientals irreversibles, com la destrucció

Informes a mida dels interessos de l'Autoritat Portuària

Si posem la lupa sobre l'autoria de l'informe *Port de València: la nova terminal en l'ampliació nord* –elaborat per un equip de quatre expertes de la Universitat Politècnica de València (UPV), Vicent Esteban Chapaprí, Jesús Domingo Aleixandre, Rosa María Puertas Medina i María Luisa Martí Selva–, ens adonem que el professor que ha dirigit la investigació, l'exdirector de l'Escola d'Enginyers de Camins, Canals i Ports de València, Chapaprí, també ha sigut director d'un port esportiu i va ser adjudicatari de l'estudi del projecte d'ampliació del port esportiu de la Pobla de Farnals l'any 2009, a través de la seua empresa Alenar

Consultoría y Proyectos SL. La resta de professores ja han treballat anteriorment per a l'Autoritat Portuària. L'any 2017, Puertas i Martí van elaborar l'*Informe econòmic dels ports de l'APV*, amb què defensaven la construcció de zones d'activitats industrials al port per a generar treball. Pel que fa a Aleixandre, va ser autor de l'estudi de viabilitat per a la concessió de serveis per a l'explotació de la dàrsena esportiva, parcel·les i instal·lacions a la Marina de València; així com d'un informe sobre el corredor logístic del port de València a través de la societat Inartec Ingeniería y Consultoría SL.

d'horta i el retrocés de les platges del Saler i de Pinedo. Un estudi de la UPV conclou que la platja de l'Arbre del Gos és la més afectada per les ampliacions portuàries, amb una pèrdua de 65 metres de sorra; seguida de la de Pinedo, que ha perdut 56,7 metres; la de la Creu, que ha retrocedit 40 metres, i les del Saler, que n'han perdut 34. A més a més, en l'actualitat, ja ha començat a evidenciar-se una regressió de la costa en l'entorn del parc natural de l'Albufera. Prima alerta dels efectes devastadors que tindria l'entrada d'aigua salada a l'Albufera, amb "la pèrdua de l'aiguamoll més simbòlic de la nostra terra i la impossibilitat de cultivar arròs, fonamental per a la conservació de la riquesa biològica del parc". Tot i que l'informe *Port de València: la nova terminal en l'ampliació nord* contradiu la declaració d'impacte ambiental de 2007 i conclou que "no s'introduirà cap efecte addicional perjudicial sobre l'entorn costaner", expertes i activistes ecologistes tenen molt clar que el projecte d'ampliació, que a banda de la superfície de la nova terminal també inclou la prolongació de 505 metres del dic d'abric i la creació de nous molls auxiliars, provocarà la desaparició de les platges del sud. Tal com exposa Eulàlia Sanjaume, catedràtica de Geografia Física, "qualsevol espigó, dic o obra provoca una retenció i acumulació de sediments al nord de l'obstacle, mentre que el sud es buida". Així, les platges del nord, com la Malvarrosa o la Patacona, "han multiplicat per sis o per deu la seua superfície", afegeix. ●

MAREGASSA DE CRÍTQUES

La Comissió Ciutat-Port i la plantilla estibadora reclamen l'actualització de la declaració d'impacte ambiental i qüestionen la publicitada creació de nous llocs de treball

Giuseppe Savino | @peppesavino78

El parc natural de l'Albufera de València es troba entre la nova desembocadura del Túria i la muntanya de Cullera (Ribera Baixa). S'estén uns 27 quilòmetres i entre les seues nombroses platges es troben les del Saler. Àmplies, poc concorregudes, envoltades de vegetació mediterrània i protegides per les dunes. Des d'elles es veu el port del cap i casal, el més important de la Corona d'Aragó a la segona meitat del segle XV, en unir el llevant amb l'Europa occidental i el nord d'Àfrica. Al llarg del segle XX, el port va anar creixent fins a arribar, més o menys, a la configuració actual: una superfície de 5.603.186 metres quadrats i 13.232 metres de línia d'atraca distribuïts en quinze molls.

El projecte d'ampliació nord del port de València va començar a desenvolupar-se l'any 2000. En 2006 es va demanar la declaració d'impacte ambiental (DIA), que l'Estat Espanyol va aprovar un any després. Aquesta declaració ja exigia una sèrie de mesures correctores, com un menor dragatge, per a evitar l'impacte ambiental. Les obres d'abric -construcció artificial per a protegir el port de la intensitat de l'onatge- van acabar en 2012, però no es va poder finalitzar l'ampliació a causa de l'esclat de la crisi financera. Fa dos anys, l'Autoritat Portuària de València (APV) va reprendre el projecte i, amb l'argument d'adaptar-lo a les noves dimensions dels vaixells portacontenidors, va presentar un avant-

Ports de l'Estat
encara no s'ha
pronunciat sobre
la necessitat d'una
nova declaració
d'impacte ambiental

La plantilla calcula
que l'automatització
de la futura terminal
de contenidors
posarà en risc vora
500 llocs de treball

projecte d'una nova terminal de contenidors, d'1,3 milions de metres quadrats, que modifica el projecte anterior. A banda de la nova terminal, amb el nou projecte, el dragatge passa d'1,5 milions de metres cúbics a 21 milions, s'inclou un nou accés al port -que encara es desconeix si serà per carretera, ferrocarril o túnel submarí-, així com la prolongació de 505 metres del dic d'abric, la demolició d'un altre i la creació de molls auxiliars. Així, el port creixeria fins als 6.903.184 metres quadrats.

La Comissió Ciutat-Port qüestiona l'ampliació i demana una nova DIA. En primer lloc, perquè s'han introduït modificacions que afecten els terminis d'execució del projecte anterior, i també a conseqüència de la caducitat de la DIA de 2007, que es va emetre d'acord amb la Llei 9/2006 sobre l'avaluació ambiental de plans i programes. Aquesta DIA hauria caducat en desembre de 2019, ja que la llei, que va ser modificada en 2013, especifica que les declaracions d'impacte ambiental publicades amb anterioritat a la seua entrada en vigor perdran vigència. No obstant això, des de l'APV defensen que no és necessària una nova DIA, "ja que les obres que es realitzaran són estrictament interiors, dins d'aigües portuàries".

L'ampliació encara es posa més en dubte amb l'emergència climàtica. En aquest context, el 21 de febrer, per tal d'intentar escapar-se de la redacció d'una nova DIA, el president de l'APV, Aurelio

Imatge actual de les grans grues del port de València, amb una alqueria en primer terme / LUCAS GUERRA

“Es podria perdre el cultiu d’arròs a l’Albufera”

/ JAUME R. LLORET

HELENA PRIMA,
DOCTORA EN FÍSQUES
I INVESTIGADORA A
L’INSTITUT DE CIÈNCIA
MOLECULAR

Helena Prima, qui també és coordinadora d’Ecologistes en Acció – València, considera que aquesta ampliació no es pot plantejar només en termes econòmics: “Sempre parlen de l’impacte econòmic que tindrà l’ampliació del port, però a algú se li ha acudit pensar en quin impacte tindrà sobre l’entorn més proper?”. “El litoral –continua–, especialment el parc natural de l’Albufera, no pot suportar més afeccions, tampoc els fons marins. A més, es podria perdre el cultiu d’arròs, i, amb això, l’ocupació de milers de treballadores directes i indirectes”. No entén quins beneficis econòmics poden recaure sobre les valencianes, perquè ara mateix el port “és un magatzem de contenidors buits” i, quan arriben les mercaderies, sovint fan competència als productes locals. “Si volem tindre aliments i productes que tinguen emissió zero, hem d’aprofitar la nostra agricultura. Com més llarg és el recorregut d’un producte, més contaminació es genera”, detalla. De fet, al port de València s’intercanvien milers de contenidors al dia amb la Xina, els Estats Units, Itàlia, Turquia i el Brasil; però també s’atenen peticions d’importació i d’exportació de països que són illes de les aigües de l’Índic, del Carib i del Pacífic sud. El president de l’Autoritat Portuària ha exposat diverses vegades que ja s’està treballant per aconseguir un port amb zero emissions i amb autosuficiència energètica, però Prima qüestiona

aquestes afirmacions: “Et diuen que electrificaran els molls perquè un vaixell, quan arribe, pugui apagar els motors i connectar-se a la xarxa elèctrica. Però, avui dia, només el 10% dels vaixells mercantils té aquesta adaptació. Parlen de l’operativa portuària, però no poden controlar si els vaixells tenen aquesta tecnologia o no”. Segons l’activista, s’hauria d’estudiar l’espai actual del port on es treballa amb substàncies perilloses. És cert que el govern valencià va aprovar en 2011 el Pla especial davant el risc d’accidents en el transport de mercaderies perilloses per carretera i ferrocarril, que inclou una àrea d’alt risc per als barris de Pinedo, la Punta, Natzaret, la Marina, el Grau i el Canyamellar-Cabanyal. Tanmateix, nou anys després, sembla que aquest pla s’haja esfumat. “Volem que es faci un seguiment més exhaustiu per part de les administracions locals i estatals, perquè el port és una empresa que contamina”, conclou.

Martínez, va anunciar que renunciaria al dragatge de 350 hectàrees en el nou accés i a l’ampliació del dic d’abric. Però la decisió sobre si és necessària una nova DIA o no recau en Ports de l’Estat, qui encara no s’ha pronunciat de manera definitiva.

Creació o destrucció de llocs de treball?
El Port de València compta amb una plantilla de 1.559 estibadors i estibadores. A més, hi ha 400 llocs de treball eventuais per a cobrir pics de feina. Segons les estimacions de l’APV, l’ampliació generarà 14.453 llocs de treball, una xifra que qüestionen des del sindicat de l’estiba. La plantilla ha calculat que l’entrada en servei de la futura terminal de contenidors posarà en risc vora 500 llocs de treball. De fet, l’empresa MSC preveu crear una terminal semiautomatitzada i, per tant, amb una necessitat de mà d’obra inferior a l’actual. Segons les estibadores, aquesta ampliació respon a les exigències d’MSC i no a les necessitats del teixit industrial de les comarques de València; per tant, se’n beneficiaria el treball directe, no l’indirecte. “Si l’objectiu principal d’un port és donar benefici al teixit industrial de la ciutat, aquesta ampliació no ho farà”, remarca Pau Reyes, que fa servir un pseudònim per por a les represàlies. I afegeix: “Tenim por de perdre els treballs si no hi ha un creixement del port. Però, tal com està el panorama, el port ja és gran, té trànsit i pot créixer sense aquesta ampliació”. ●

L'alternativa: corredor verd i recuperació d'usos agrícoles

València, 23 de desembre de 1999. L'Ajuntament aprovava l'expedient per al desenvolupament de la Zona d'Activitats Logístiques (ZAL) del port de València a la pedania de la Punta. Quatre anys més tard, una excavadora va convertir en enderrocs la Casa del Fiscalero, l'última alqueria que quedava en peus a la Punta, després de l'enderrocament de més d'un centenar. Desenes de famílies van

ser expropiades i privades d'una forma de vida arrelada a la terra amb el soterrament de més de 770.000 metres quadrats d'horta per a construir-hi una zona logística.

Malgrat la llarga lluita veïnal, el govern del Botànic va aprovar a finals de 2018 el pla especial de la ZAL desobeint el Tribunal Suprem, que en 2015 ja havia declarat "nul de ple dret" el projecte. Aleshores, Per l'Horta va tornar a recórrer la ZAL, que avui

dia continua sense executar-se. "Estem pendents d'una resposta. Estem convençudes que la via judicial pot parar el projecte", considera Lorena Mulet. El col·lectiu planteja convertir aquest espai en un corredor verd, que uniria el final del nou llit del Túria, l'antic llit i el parc natural de l'Albufera.

En el seu treball de final de màster, l'arquitecta Nerea Febré, membre de Per l'Horta, proposa una alternativa a la ZAL per a caminar cap a una major sostenibilitat ecològica, social i econòmica. "Aquest espai continua tenint un gran potencial", afirma Febré. L'estratègia del projecte comença amb una fase de recuperació de les séquies, que acompanyaven els camins i organitzaven el territori de la Punta. A més, s'incorporen aiguamolls al final i al començament de les séquies principals per a depurar l'aigua. La segona fase consisteix en la recuperació dels espais verds. En la tercera fase s'incorporen camins i zones de més activitat entorn de les dues séquies principals. En la séquia del camí del Canal s'incorporen hortes i xicotetes edificacions, en les quals es plantegen activitats per a recuperar el treball lligat a la terra i a l'autogestió.

No és l'única idea i les activistes estan obertes a qualsevol projecte, sempre que el futur del lloc passe per un procés participatiu amb el veïnat afectat. ●

"No entenem per què en el 2020 es continua amb un projecte plantejat en el passat"

LORENA MULET, ARQUITECTA PAISATGÍSTICA

Mulet és arquitecta paisatgística i coordinadora del col·lectiu Per l'Horta, per a qui l'ampliació és un desgavell innecessari i no té en compte la crisi climàtica. "No entenem per què en el 2020 es continua amb un projecte plantejat en el passat i amb tantes repercussions sobre el medi ambient. Hauríem de caminar cap a un futur sostenible, i l'ampliació va just en la direcció contrària", rebla. L'impacte en la salut de la ciutadania no vindrà només de l'ampliació portuària en si, sinó també de l'augment del trànsit de camions que comportarà. "Avui dia se superen els nivells legals de diòxid de nitrogen als barris propers. Duplicar els 6.000 camions que entren diàriament al port pot empitjorar el problema de forma alarmant", afirma amb seguretat. Fa uns anys, l'Organització Mundial de la Salut va alertar dels efectes de la contaminació de l'aire en l'estat de salut

de la població i assegurava que l'alt nivell de substàncies contaminants provocava, directament o indirecta, almenys 8,8 milions de morts al món.

Amb la pandèmia, aquestes dades encara guanyen més pes i fan qüestionar que una ampliació portuària es pugui efectuar amb una declaració de l'any 2007. Per això, les activistes demanen la paralització de l'obra. "No és només perquè existeix una modificació substancial del projecte, sinó perquè la DIA va caducar el desembre de 2019. De fet, estem redactant un informe per a demostrar-ho", explica. La redacció d'una nova DIA va ser una de les principals exigències, plasmades en les al·legacions que es presentaren en gener de 2020 a l'Autoritat Portuària i al Ministeri de Foment espanyol. Per ara, encara no han rebut cap resposta. Tanmateix, Mulet ho viu com un èxit, perquè "fins a aquell moment

l'ampliació pareixia inevitable".

"Per primera vegada –segueix–, l'APV s'ha vist forçada a explicar el projecte públicament a les veïnes de València i s'ha començat a qüestionar-lo". Per a l'activista, l'obra és una aposta clara cap a un "model nefast" de ciutat, amb macroinfraestructures i un creixement il·limitat. "Hem de tindre molta cura a l'hora de mirar com invertim els diners, quines són les obres que necessitem en el context que vivim. Pense que és

molt important repensar, com a societat en general, on volem ficar la nostra energia i els nostres recursos humans i econòmics. Cada construcció que fem afecta el conjunt i hauríem de dir prou a la destrucció del territori", conclou.

/ LUCAS GUERRA

Trànsit de camions constant a l'entrada i sortida del port / LUCAS GUERRA

Contenidors de l'empresa de Vicente Boluda / LUCAS GUERRA

“No volem més contaminació”

JULIO MOLTÓ,
VICEPRESIDENT DE
L'ASSOCIACIÓ DE
VEÏNS I VEÏNES DEL
BARRI DE NATZARET

En el barri de Natzaret, el 19 de maig de 1986, es va signar un conveni entre l'Ajuntament de València i el port per a aprovar l'ampliació sud, que va condemnar a mort les platges del barri i de la pedania de la Punta. “Es va executar sense declaració d'impacte ambiental”, recorda Julio Moltó, vicepresident de l'Associació de Veïns i Veïnes del barri de Natzaret. “Ací –continua– teníem berenadors i xicotets restaurants, una activitat que es combinava amb la pesca i l'agricultura de la Punta; possibilitats de desenvolupament sostenible, com es diria avui dia, destruïdes per complet”. L'any 2019, l'excalcalde socialista que va signar el conveni, Ricard Pérez Casado, va reconèixer que va ser un error autoritzar l'ampliació sobre la platja del barri mariner. Ara, amb l'ampliació nord, la nova terminal de creuers es trasllada al costat de Natzaret i suposa una nova amenaça. “No volem més contaminació. Totes les mercaderies que arriben al port transiten per la carretera que passa per les platges de Pinedo, la Punta i Natzaret. També tenim les entrades i les eixides dels vaixells, i ara, els creuers. Seria una catàstrofe davant l'emergència climàtica i les pandèmies globals”, considera Moltó. La contaminació a Natzaret és un problema que ve de lluny. En 2014, gràcies a la lluita veïnal, va tancar la fàbrica d'oli Moyresa, instal·lada al port des de 1965. “Feia anys

/ JAUME R. LLORET

que l'associació treballava per a fer realitat el trasllat de la fàbrica, que va desenvolupar durant més de quaranta anys activitats insalubres, nocives i perilloses”, rememora. L'impacte negatiu es va concretar en incendis, abocaments contaminants al riu, abocaments il·legals al clavegueram municipal i contaminació atmosfèrica. Des de fa anys que exigeixen que les inversions públiques es destinen a cobrir les necessitats reals del barri i no a fer realitat els desitjos especulatius dels lobbys marítim i constructor. “La situació sanitària al barri és insostenible. Al centre de salut no hi ha personal per a contestar el telèfon, i per a fer les PCR les cues són molt llargues”, denuncia Moltó, qui té molt clar el que necessita el barri: “Volem inversions en educació, en serveis socials, en zones verdes, en fer una transacció ecològica justa, en recuperar l'horta per a la seguretat alimentària, en fer costat al comerç de barri, en unir la línia 10 de Metrovalència des del barri fins al Grau-Canyamelar”.

Les **20 primeres subscripcions fetes des del País Valencià** rebran una de les dues **bosses de la campanya de regal**

#PeriodismeAixina

*Vàlid només per a subscripcions paper + web

directa.cat **Subscriu-t'hi**

El periodisme, aquí, al teu

aixina

En comú, fem camí

Fes-te'n sòcia per 50€ a l'any

LA REPAR-TIDORA

Llibreria associativa • Espai Editorial • Pensament crític

C/Torreta de Miramar 1 baix 3, Benimaclet (València) - larepartidora.org

Iñaki Rivera Beiras,

jurista expert en dret penal

“D’alternativa a la privació de llibertat només n’hi ha una, la llibertat”

Text: **Vicent Almela**

Fotografia: **Montse Giral** | @giraltm

En novembre de 2018, Iñaki Rivera, professor de dret penal i director de l'Observatori del Sistema Penal i els Drets Humans de la Universitat de Barcelona (OSPDH), visitava el plató del programa *Tot es mou* de TV3 per parlar sobre les presons catalanes. En la seua intervenció assenyalava que les morts per estranyes circumstàncies, les tortures, els maltractaments i les vexacions als centres penitenciaris “no són casos aïllats”. Ho confirma des de fa anys gràcies a les seues visites setmanals als centres penitenciaris catalans i pel fet d'estar en contacte directe amb persones preses i les seues famílies. L'afirmació li va costar tres denúncies per part de tres sindicats de funcionariat de presons (CCOO, CSIF i ACAIP). Tot i que l'Audiència de Barcelona dictava el mes de juliol una interlocutòria de sobreseïment de la causa contra Rivera, un dels sindicats denunciants (ACAIP) presentava aquest estiu un recurs de cassació al Tribunal Suprem.

Amb quines dificultats es troba una persona presa a l'hora de denunciar maltractaments o qualsevol altra vulneració de drets fonamentals?

Moltíssimes dificultats que pràcticament impossibiliten la tramitació de les denúncies. Cal ser conscients que la persona presa està sola, en tot el sentit de la paraula. Encara que tingui una família a l'exterior, amb sort, la veurà una o dues vegades a la setmana. La resta d'hores i dies està sola i, per tant, els funcionaris tenen constantment l'oportunitat d'acostar-s'hi i donar-li missatges directes o indirectes perquè retiri el procés de denúncia si no vol patir represàlies. I les represàlies al món de la presó es poden donar de moltes maneres. Les directes, evidentment, es tradueixen en més patiment, pallisses físiques, menyspreu psicològic contra la integritat física i psíquica, contra la dignitat d'una persona; però també en la negació de beneficis penitenciaris, la no progressió de grau quan toca, la involució o regressió de grau, la denegació sistemàtica de beneficis penitenciaris... La presó és un laberint punitiu premial, és a dir, és una teranyina de premis i càstigs. Per tant, un pres ha de pensar molt i molt si denuncia o no. Difícilment tindrà proves, sempre serà la seva paraula contra la d'un grup de funcionaris que aporten el mateix relat. A banda, els metges penitenciaris rarament especifiquen bé les lesions que la persona presa presenta, i sense un informe mèdic acurat sobre

el que ha passat, no tenim res. Per tant, si el pres no té una prova mèdica clara, no té testimonis i es queda sol i sap que el podran putejar, com se li pot demanar que presenti denúncia?

Quina és la vostra tasca a l'hora de reportar aquests casos?

Fa quatre anys vam crear el Sistema de Registre i Comunicació per a la protecció de víctimes de Violència Institucional (Sirecovi) amb l'objectiu d'enregistrar precisament aquestes vulneracions de drets. Fins avui hem reportat més de 500 casos al sistema penitenciar català; persones preses que es posen en contacte amb nosaltres per denunciar qualsevol tipus de vulneració. No tot és tortura, evidentment. La persona presa ens dona el seu consentiment per enregistrar el seu testimoni i després obrim una via de comunicació amb el Síndic de Greuges i la Direcció General de Serveis Penitenciaris. No és un sistema que busqui el càstig del culpable, sinó que posa el focus en la persona desprotegida. En alguns casos, aconseguim una visita a la persona presa per part del Síndic o del Departament de Justícia. Durant la pandèmia s'ha estat fent de manera virtual, però no és el mateix. Hi ha casos que han comportat l'obertura d'una investigació reservada per part de Serveis Penitenciaris. El problema és que després no tenim accés als resultats d'aquesta investigació i molts cops acaba arxivada. Hi ha una opacitat absoluta en tot el procés.

“ ”

**Un pres difícilment
tindrà proves, és
la seva paraula
contra la d'un grup
de funcionaris
amb el mateix relat**

**Hem reportat 500
casos al sistema
penitenciari català;
persones preses
que denuncien
vulneracions**

Amb la situació derivada de la COVID-19, quines restriccions s'estan imposant a les presons i com afecten la població penitenciària?

Des que a principis de març es va iniciar l'estat d'alarma, ràpidament es van aplicar mesures per tancar encara més les presons i centralitzar les competències penitenciàries. De seguida es van prohibir les visites de familiars de caràcter ordinari amb vidre, i també els vis-a-vis íntims. Això, per a una persona presa, suposa que li tanquin l'única comunicació que li queda amb l'exterior. També comporta que augmenti la seva por en relació amb la pandèmia i la possibilitat que el virus entri a la presó. Les persones preses no poden veure els seus familiars, però cada dia veuen com entren i surten del centre els funcionaris, infermers, operadors, voluntaris... i, per tant, pensen que poden ser ells els que entren el virus. La família queda igual d'aïllada, sense poder anar a la presó a veure el seu familiar i, per tant, sense gaire informació de quin és el seu estat. Això comporta neguit, tensió i estrès a totes dues bandes.

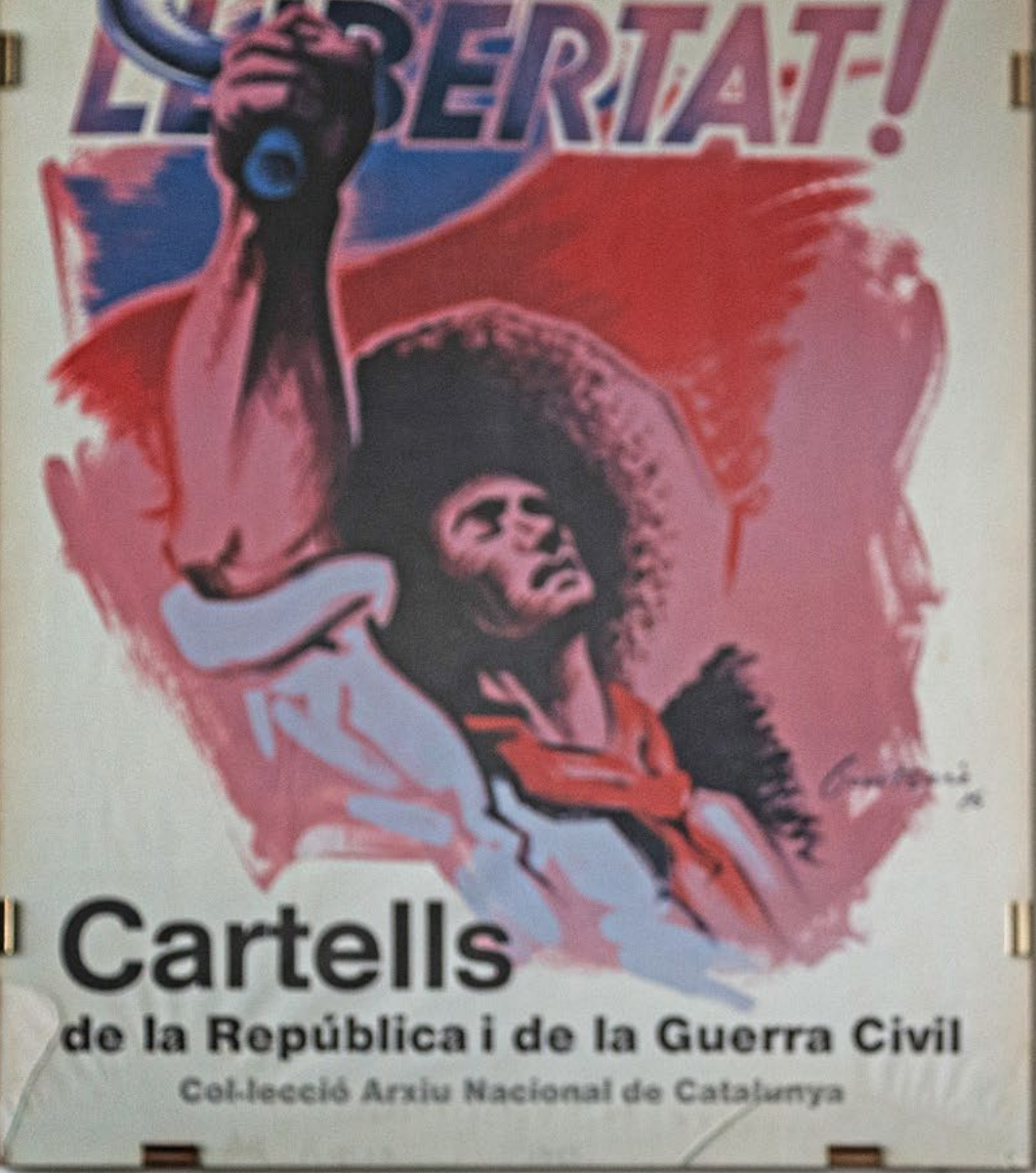
Quines mesures recomaneu des de l'Observatori del Sistema Penal i els Drets Humans?

La relatora de drets humans de les Nacions Unides Michelle Bachelet va fer unes recomanacions molt clares per procedir a una excarceració col·lectiva de la població penitenciària el passat mes de maig. Com a conseqüència d'aquestes recomanacions, moviments socials i organitzacions de drets hu-

mans d'arreu de l'Estat vam emetre tota una sèrie de reivindicacions i campanyes adreçades a les autoritats penitenciàries espanyoles. Simplement reclamàvem que es respectessin les recomanacions internacionals i, per tant, exigíem la llibertat o l'aplicació de beneficis penitenciaris a les persones preses de més de setanta anys, gent amb malalties cròniques, progrés a tercer grau de totes les persones que estaven en segon grau de tractament i que havien gaudit de permisos de sortida satisfactoris, l'excerceració de dones amb fills al seu càrrec... No vam tenir resposta. La penalitat en temps de coronavirus obre possibilitats per transformar una sèrie d'aspectes, com el fet d'autoritzar les videotrucades via WhatsApp. No es pot continuar amb la prohibició d'internet a la presó, i ara s'ha posat més de manifest que mai. La pandèmia està transformant la realitat carcerària.

Reben un tracte diferenciat els i les preses polítiques en relació amb la resta de població penitenciària?

Evidentment que hi ha diferències sobre com viuen la presó uns i altres. Però no diria que és per una qüestió de favor per part de l'administració penitenciària, sinó per una reproducció de les diferències a escala social que hi ha entre ells. És cert que cada dia els presos polítics reben visites de l'exterior, que criden molt l'atenció perquè són infinitament superiors a les dels presos comuns. Això és un benefici o tracte de favor? En realitat es

fan dins d'un marc legal. Els presos polítics catalans tenen la sort que molta gent de l'exterior els crida per comunicar-s'hi. En canvi, al pres social no el visita ningú més que no siguin els familiars. Al final, el món de la presó comporta una reproducció amplificada de la vida de l'exterior. I en aquest cas també. El pres polític, com ja passava als anys setanta, té organitzacions al darrere, campanyes de solidaritat a l'exterior, platons de televisió on es parla d'ells, premsa afi..., i el pres social normalment només té la seva mare i la seva parella. Per tant, és clar que hi ha una diferència entre pres polític i social, ja que els primers compten amb uns recursos que mai tindrà el pres social.

Quin és el principal estigma social que sentiu sobre les persones preses?

Molts cops ens pregunten que què fariem amb els violadors i els assassins, però aquesta és clarament una pregunta injusta perquè no reflecteix en absolut la realitat de la població penitenciària. Els delictes contra la vida o la integritat o la llibertat sexual no comporten més d'un 5-10% de la població empresonada. La clientela de la presó sempre prové majoritàriament de dos tipus de perfils: els delictes contra la propietat i l'ordre socioeconòmic, i el delictes contra la salut pública, és a dir, robatoris i petits *trapicheos* de drogues, consum, addiccions... Aquestes són les dues grans categories que sumen el 80% de la població penitenciària. Per tant, si pensem en un *retrat robot* d'un pres, estariem parlant d'una persona jove, que en la meitat dels casos és estrangera, de perfil socioeconòmic molt baix, usuària de drogues -legals o il·legals- i amb un nivell d'analfabetisme molt alt. També és un perfil de persona amb algun tipus de malaltia, fins a un 48% segons la Societat Espanyola de Sanitat Penitenciària. El perfil d'aquesta persona s'ubica clarament en el sector més pobre i marginal de la societat.

Actualment hi ha 513 dones a les presons catalanes, una xifra molt inferior als 7.360 homes. Què comporta que hi haja menys dones i a quin perfil responen?

Si parlem de dones preses, estem parlant d'un altíssim índex de dones estrangeres amb un perfil de delictes vinculats al tràfic de drogues, amb una biografia personal de dona estrangera pobra que ha fet de mula per portar cocaïna o heroïna a països del Primer Món i amb dos trets diferencials que les travessen en la majoria dels casos: la violència masclista i l'exercici de la prostitució. Normalment no responen a un perfil tan jove com els homes; són dones de més de trenta anys, amb família i fills. I amb una diferència important respecte als homes: l'home, quan entra a presó, quasi sempre compta amb la companyia d'una dona; en canvi, quan una dona entra a presó, és quasi sistemàticament abandonada per la seva parella home, que pràcticament mai compleix amb la seva tasca d'assistència i acompanyament. Per contra, la dona que queda fora, quan és presa la seva parella, normalment sempre fa l'assistència tant dins la presó com en relació amb la cura de la casa i els fills. Realment la presó està més preparada per rebre homes, i la societat està molt més preparada per enviar-hi homes. La dona entra en un món que no està pensat per a ella, ni tampoc compta en la majoria de casos amb una xarxa de suport a l'exterior. Queda totalment estigmatitzada, sola, i defrauda tots els rols socials que s'esperen d'ella.

Si analitzem l'història dels últims deu anys a les presons catalanes, veiem que la xifra de població penitenciària s'ha anat reduint. A què es deu?

Són molts els factors per explicar aquestes xifres. Si ens fixem en l'índex de delictes de la dècada passada a l'Estat espanyol i a Catalunya, veiem

“ ”

El pres polític, com ja passava als anys setanta, té organitzacions al darrere i solidaritat a l'exterior

Els delictes contra la propietat i contra la salut pública sumen el 80% de la població penitenciària

una línia horitzontal, és a dir, ni augmentaven ni disminuïen. En canvi, la línia de població penitenciària dibuixava una corba molt ascendent. Entre 2000 i 2010 passàvem de 45.000 a 75.000 persones preses. Per això cal desmuntar la creença que com més delictes, més població penitenciària. Cal buscar altres factors que no tenen relació amb la producció delictiva. També cal remarcar que no és que ara hi hagi pocs presos, sinó que a l'Estat espanyol i a Catalunya havíem arribat a uns

nivells de població penitenciària altíssims. Érem, de llarg, el primer país en empresonaments a la Unió Europea. Aquest fet té a veure amb la producció del dret, els processos de criminalització i l'aplicació de diferents codis penals. El Codi Penal de 1995 va endurir d'una manera molt significativa les penes contra els dos delictes de què abans parlàvem, contra la propietat i la salut pública, i això va comportar un gran augment de la població penitenciària. I després va venir la reforma de 2015, que va reduir molt la penalitat per aquests tipus delictius. Això tampoc vol dir que el nostre Codi Penal actual sigui precisament benigne, sinó que aquesta reforma va venir acompanyada d'una nova normativa sancionadora, l'inici de l'anomenada burorepressió: lleis administratives, la llei de seguretat ciutadana o llei mordassa, l'enduriment de la llei d'estrangeria en processos de deportació... Això va comportar que molta gent fos sancionada amb penes diferents a la privació de llibertat i que altres fossin sancionades directament amb expulsions. Després hi ha una explicació de caràcter econòmic: en període de retracció, paradoxalment, també es redueix la població penitenciària. Hi ha una necessitat econòmica de buidar les presons en època de crisi i, en canvi, en èpoques d'expansió de l'economia ens podem permetre el *luxe* de tenir més gent empresonada.

Les principals causes de mort a les presons continuen sent la sobredosi i el suïcidi. Per què?
T'ho podria argumentar moltíssim, però també t'ho podria dir d'una forma molt senzilla: el que mata és la presó. Vull dir que en la immensa majoria de morts per suïcidi i sobredosi el que hi ha darrere és un gran deteriorament de la salut psíquica de la persona. No és que se suïcidin perquè estan boges, sinó que en la majoria de casos existeix una biografia i un perfil familiar molt complex, un ús problemàtic de les drogues, situacions de maltractament, prostitució, addiccions molt fortes... persones que a l'exterior se sostenien mínimament però que quan entren a presó cauen al fons del forat. La presó no està preparada ni té els recursos suficients per acollir aquests perfils. I aquí comencen els problemes amb les baralles amb els funcionaris i altres interns, l'acumulació de faltes, sancions, episodis de llarg aïllament, regressions de grau... tota una maquinària penitenciària de destrucció i obscenitat. Si no ets molt fort per sobreviure en aquest món, és probable que acabis pensant a llevar-te la vida. La clau per mi seria que penséssim en si aquestes mateixes persones se suïcidiarien en un estat de llibertat. S'haurien suïcidat o no? Segurament no. Per tant, el que les ha matat és la presó.

S'investiguen aquestes morts?

Molt poc. Evidentment, hi ha un tràmit legal d'alçament de cadàver, ha de venir el forense i seguir un protocol. Tot just després d'aquest procés d'alçament del cadàver, els cossos sense vida van al dipòsit forense, on les famílies van a fer el reconeixement de la persona. Un cop ja s'ha fet una primera autòpsia sobre les causes de la mort, immediatament demanen que s'enterri el cos. En aquest moment, la família encara està en estat de xoc i rarament té ganes ni forces per denunciar res. En el cas que la família vulgui investigar la mort després d'uns dies, resulta pràcticament impossible perquè el cos ja està enterrat. De vegades la família vol aturar l'enterrament i demanar una segona autòpsia, però normalment quan reacci-

onen el cadàver ja està en fase de descomposició i molt deteriorat per fer aquesta segona prova. En la majoria de casos acaba sense investigar-se, amb un arxivament judicial del cas.

Creus que la presó és una solució als problemes socials?

Radicalment no. Com deia un dels nostres professors, Alessandro Baratta, mai podrem parlar de reinserció a través de la presó, sinó de la reintegració en la societat malgrat la presó. Per tant, el que hauríem de pensar és com crear una clínica de reducció de danys per pal·liar els efectes de la presó. Així com en l'ús de drogues es parla dels programes de reducció de danys, perquè s'entén que la droga pot ser una substància danyosa, nosaltres pensem que la presó en si és una institució danyosa, i per tant també li hauríem d'aplicar un programa de reducció de danys.

Quan parlem de mesures antipunitivistes, a què ens referim?

Per nosaltres, d'alternativa a la privació de llibertat només n'hi ha una: la llibertat. Mantenir la persona en llibertat; estalviar-li l'experiència de la presó, que és una experiència que marca i et condiciona per sempre. I és molt important ser conscients que mantenir una persona en llibertat no és sinònim d'impunitat. Hi ha molts tipus de llibertat: llibertat vigilada, llibertat controlada, arrest domiciliari, fer que una persona passi a signar pel jutjat o la comissaria, que se li retiri el passaport o carnet d'identitat, que se li retiri el carnet de conduir... El dret no hauria de ser sinònim de dret penal. El dret penal hauria de ser una petita branca, l'última que s'hauria d'aplicar.

Comparteixes les tesis abolicionistes de la presó?

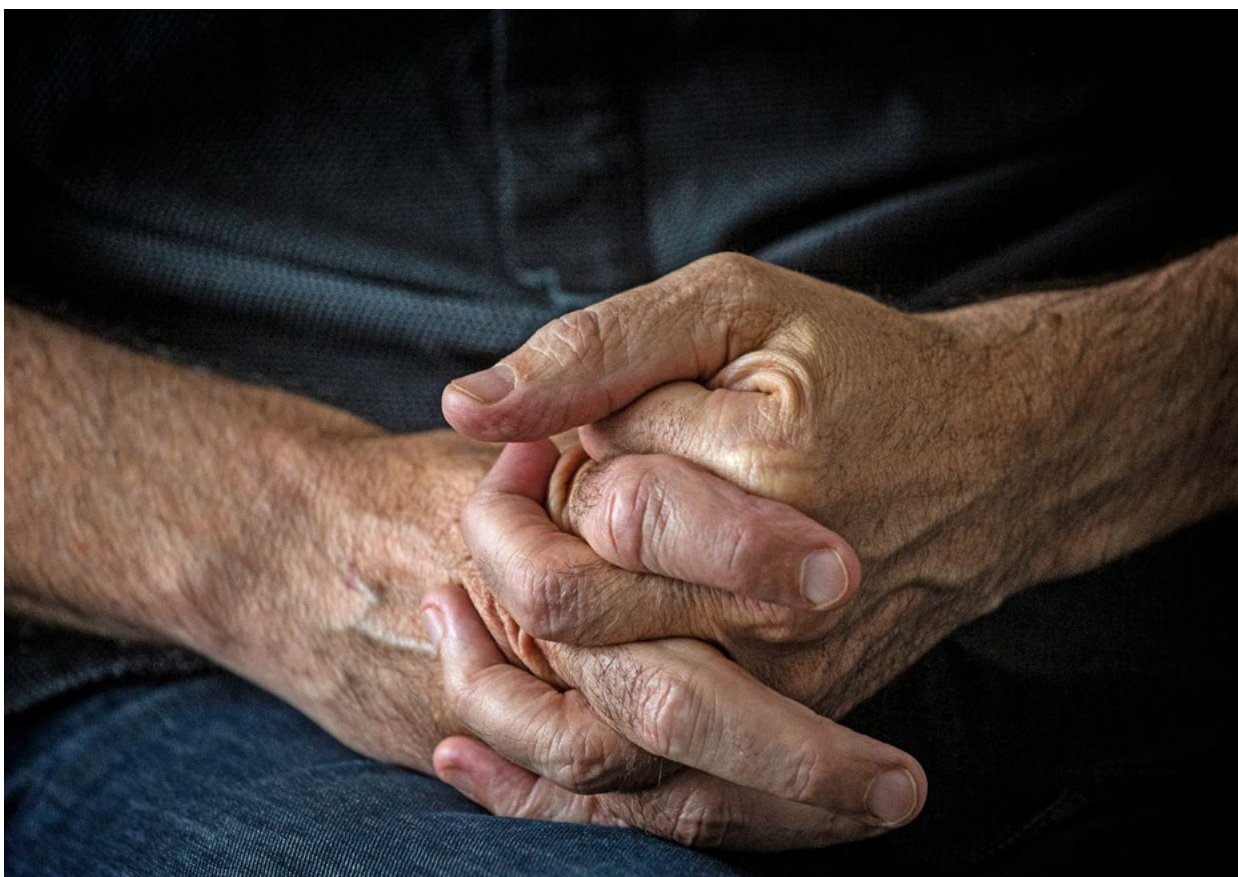
Jo no puc arribar a una posició totalment abolicionista de les presons possiblement per la meua biografia i procedència. De fet, no puc descartar l'aplicació del dret penal contra dues categories delictives, els crims d'estat i els delictes de mercat. És a dir, la delinqüència que es fa des del poder, ja sigui el poder polític o el poder econòmic. Els que estan saquejant un país són els que normalment

“ ”

Buidem les presons en època de crisi i les omplim quan hi ha expansió econòmica

No descarto aplicar el dret penal contra dues categories delictives, els crims d'estat i els delictes de mercat

sempre són fora de la presó. Per exemple, amb el judici contra els responsables de la dictadura a l'Argentina no podíem caure en la ingenuïtat de no recórrer al dret penal i deixar que triomfés la impunitat. Anem amb compte amb la creença que la resposta comunitària sempre tindrà la solució als problemes socials, perquè els sistemes de mediació entre víctima i agressor solen discriminar molt una de les dues parts. Per tant, la meua posició respecte a això és una altra. Sense grans discursos buits sobre l'abolició, nosaltres diem: "Vinga, tenim feina, hem de buidar les presons". Per tant, serà necessari que comencem a dissenyar programes de descarceració des de ja. Si més del 80% de la població penitenciària no ha matat ni ha agredit sexualment a ningú, potser podem crear programes per treballar amb aquestes persones en àmbits de llibertat i estalviar-los l'experiència deshumanitzadora que suposa la presó. ●

NO DONAR MAI UN QUINZE

TOTA PEDRA FA PARET

FER UNA ALIFARA

Celebrar una festa,
una bona sort o les
acaballes d'una feina
col·lectiva amb menjar
o beure

TRAURE A ROGLE

Fer que es tinga
en consideració,
que se'n parle

ANAR A ESTALL

Fer alguna cosa amb
afany i sense pausa

A TORNALLOM

Ajudar-se mútuament
a treballar la terra o fer
una altra faena

A LA DULA

Actuar amb llibertat
i sense el control
de ningú

ATAÜLLAR

Veure de lluny
alguna cosa
sense distingir-la bé

**La llengua és comunitat,
cultura i memòria.**

**Per això fem periodisme
en valencià.**

#PeriodismeAixina

Estar disposada a lluitar
amb tenacitat abans
de desistir

E PER PERDUT

Qualsevol cosa, per
menuda que siga,
pot ser útil per a ajudar
a aconseguir un
fi determinat

**El periodisme, aquí, el fem
aixina**
directa.cat

pàgina oberta

Bargalló i Vallory busquen pis a Santako

Ibán Martínez Cárcelos | @IbnMartnez
Etnomusicòleg

A finals del 2018, en un acte de vergonya profunda per les institucions públiques, el Departament d'Educació, l'Associació Catalana de Municipis i Escola Nova XXI van signar un acord que plasmava l'assumpció de les lògiques capitalistes per part de les institucions catalanes. El 2016, Laura Aznar ens va avisar de la total sintonia entre la Fundació Bofill i La Caixa en el disseny del futur de l'educació. Així doncs, ens trobem en un present en què l'escola pretén preparar el *ciudadà* per a un món globalitzat i per al canvi tecnològic.

Quan el 2005 l'OCDE va desenvolupar la definició de competències, deia sense embuts que els seus objectius són "els desafiaments universals de l'economia global i cultural, així com valors comuns que informen la selecció de les competències". Tal com està expressat, fa dels valors globals un lloc comú, subordinant els que no són oficials com a valors en trànsit. Si enfrontem aquestes afirmacions als postulats postcolonialistes, trobarem que aquesta idea ens porta a fomentar la dominació de les identitats locals.

Edward Saïd explica que qui ordea el discurs i traça uns valors comuns està creant un dispositiu de control per al domini de les cultures que no formen part d'aquesta homogeneïtzació; és a dir, si la transformació educativa tingués un horitzó a favor dels dominats, els plantejaments inductius haurien d'emergir en un primer pla i es dignificarien els valors locals per sobre dels ordres superiors. Aquesta crítica no és nova, sinó que ha estat exposada anteriorment respecte a la idea de competència cultural des del camp del treball social. Charmaine C. Williams ens explicava com es tendeix a pensar la cultura com un constructe monolític. Tot això ens fa pensar que el sistema competencial que regeix a Catalunya és una de les principals entrades dels camps culturals produïts pels processos de globalització.

D'altra banda, ens hauríem de preguntar si el canvi tecnològic és sinònim d'una transformació que contingui la idea de justícia social. El 2018, Fontal, Losada Vázquez i Zabala van observar com a la ciutat de Barcelona l'ús de les eines digitals provocava no

només una bretxa digital sinó també de gènere. Hem de tenir molt clar que l'ús de les eines tecnològiques en l'espai educatiu tampoc és neutre. Si aquestes eines i les habilitats que s'hi associen no van de la mà d'una transformació social, l'horitzó de formar identitats tecnològiques anirà en contra d'una innovació que tingui present la justícia social.

La perversió de la mal anomenada *transformació educativa* no acaba aquí. Per tal de justificar unes polítiques capitalistes, la UNESCO va presentar un informe titulat *Repensar l'educació: vers un bé comú mundial?* En aquest text emergeix com un horitzó indiscutible la idea del *bé comú*, la qual intenta amagar els valors que emet el poder com a neutres o naturals. Això ens ha de posar en alerta. Si ens fem eco de la reflexió de Clifford Geertz a *Coneixement local* (1994), veurem semblances entre allò que anomenen el "bé comú" i allò que l'autor explica com a "sentit comú". Aquestes idees són conceptes que condensen un punt de vista sub-

jectiu, sustentat per un col·lectiu -normalment pel que té el poder.

El bé comú és un forat negre capaç de depurar allò que resulta desagradable per qui té el poder de definir en cada moment allò que convé. En un seminari sobre el bé comú, Eduard Vallory va definir l'objectiu de l'educació com "una eina de millora social a través de l'apoderament individual". En aquesta definició podem albirar una altra de les esquerdes de la proposta competencial: el fet de donar als dominats accés a camps de poder no significa que puguin exercir-lo. Si tenim en compte la postura de Foucault sobre el poder, observarem com aquest no està localitzat en una institució ni és un objecte, sinó que es produeix com una relació de forces a través de la seva acció. Tenint en compte això, posar-nos com a objectiu l'apoderament individual és naïf.

Arribats en aquest punt, i tenint en compte l'externalització indirecta que estem patint, ens hem de preguntar per les responsabilitats de tots els agents que directament i indirecta es-

© VALENTINTADA

/ VALENTINTADA
@Valentintada

“

L'ús de les eines tecnològiques en l'espai educatiu tampoc és neutre; cal que vagi de la mà d'una transformació social

tan legitimant les agressions que està rebent un dels pocs espais que els dominats tenien per sostenir trames plurals. Aquells que han emprès un suposat camí transformador sense una reflexió profunda o des d'un impuls acrític haurien d'escoltar l'advertiment que feia Iván Illich (1974): "La desinstitucionalització precipitada i acrítica de l'escola podria conduir a una lluita de tots contra tots en la producció i el consum d'un coneixement més vulgar, adquirit amb la intenció de la utilitat immediata o l'eventual prestigi".

Els agents que ens dediquem a l'educació, començant pel conseller Bargalló, hauríem de tenir més clares les posicions ideològiques que defensem. Una proposta sobirana d'educació ha de caminar cap a un procés d'analitzar, oposar-se i desafiar les estructures de poder. D'aquesta manera, estariem més a prop de fer visibles les arbitrietats en les quals s'emmarquen els dominats. Els valors dels residents a Pedralbes o al barri de Salamanca no han de trobar espai per imposar-se com el *bé comú* a Santa Coloma de Gramenet o Alcobendas. ●

Llavors sobiranes per a cuidar la biodiversitat

Llavors de l'Estació d'Investigació Agrària de Carcaixent, a la Ribera Alta / MATHIAS RODRÍGUEZ @mathiasrodz_

Projectes cooperatius i un model de producció sostenible recuperen les varietats de fruites, hortalisses i cereals oblidades a conseqüència de l'actual indústria agrícola hegemònica

Lluís Pascual | @La_Directa

En ple cercle polar àrtic, a l'arxipèlag de Svalbard, es troba el major banc de llavors del món: l'Svalbard Global Seed Vault. Aquesta infraestructura, gestionada pel govern noruec en col·laboració amb l'organització Global Crop Diversity Trust, té com a objectiu preservar congelades llavors agrícoles provinents d'arreu del món, a recer de qualsevol amenaça. Vindria a ser una gran còpia de seguretat de les varietats conegudes per a poder recuperar-les en cas d'una gran catàstrofe, ja siga l'esclat d'una guerra nuclear o un desastre ecològic derivat de la crisi climàtica.

Malauradament, la preservació de la diversitat biològica cultivada no es troba amenaçada tan sols per escenaris tan extrems. Segons el darrer informe de l'Organització de les Nacions Unides per a l'Agricultura i l'Alimentació (FAO), actualment la biodiversitat està disminuint alhora que augmenten les amenaces. Més a prop de casa nostra trobem altres tipus d'iniciatives decidides a preservar-la mitjançant la cooperació i la solidaritat entre les productores.

“La causa principal de pèrdua de varietats locals és que ha canviat el tipus de consum. Aquestes varietats han desaparegut perquè no s'adapten a l'agricultura industrial. No són

varietats que estiguin pensades per aguantar condicions de cambra, sinó perquè es vagin collint i consumint durant un període el més llarg possible”, explica Ester Casas, de la cooperativa Les Refardes. Des que va arrencar el projecte, ara fa quinze anys, han aconseguit recuperar un gran nombre de varietats, de les quals multipliquen les llavors per posar-les a l'abast de la pagesia local. Actualment la cooperativa comercialitza llavors de més de 300 varietats produïdes entre la seua finca a Mura (Bages) i disset finques col·laboradores. Les varietats tradicionals són lliures de propietat intel·lectual, per la qual cosa la indústria »

» agroalimentària troba poc interès en la seua explotació comercial. “Qualsevol les pot reproduir, se les pot guardar i no s’han de pagar *royalties* ni degeneren generació rere generació”, afegeix Casas.

Aina Sòcies és tècnica de l’Associació de Varietats Locals de les Illes Balears, des d’on també treballen per a conservar i estendre aquesta riquesa natural. “Són llavors que són d’es poble, que no són de ningú i són de tothom. Han de seguir sent d’es poble i sempre hi hem de poder accedir”, manifesta Sòcies. El projecte de multiplicació de llavors d’aquesta associació compta amb la participació de dinou finques. Alhora, estan immerses en tasques de formació, difusió i integració social. Les varietats locals, a més, presenten avantatges sobre les varietats comercials, especialment en condicions de cultiu ecològic. “Són varietats que estan més adaptades a ses condicions del territori, són molt resilients i responen millor en situacions de sequera i de més dificultats”, detalla l’agricultora.

Les característiques d’aquestes varietats adquirides durant segles a partir de processos de selecció i millora les han preparat per a l’emergència climàtica. Segons Josep Roselló, tècnic a l’Estació Experimental Agrària de Carcaixent, “si hi ha caràcters d’adaptació al canvi climàtic, són a les varietats antigues, perquè les varietats modernes són molt simples genèticament (només tenen allò que mostren), però les varietats antigues contenen més informació”.

Roselló va ser un dels fundadors de l’associació Llavors d’Ací, que té com a objectiu preservar la cultura agrària social del País Valencià ajudant que les llauradores mantinguen les varietats arrelades al territori, traslladant projectes educatius als centres escolars i promovent el seu consum entre la ciutadania. A l’associació mantenen una col·lecció activa de llavors en préstec, les quals es poden adquirir durant els intercanvis que organitzen. “L’oferta de llavors ecològiques per part de les distribuïdores comercials és escassa, però al mateix temps nosaltres tenim una gran diversitat agrària heretada de segles”, raona l’investigador de Carcaixent, que alhora reivindica que “les varietats tradicionals són un patrimoni col·lectiu de gran importància, tan important com puga ser l’art romànic o el renaixentista”.

Xarxa que cultiva i es forma

Els projectes mencionats són només un tast d’un moviment més ampli que

s’agrupa en xarxes de col·laboració com la Xarxa Catalana de Graners, en l’àmbit de Catalunya, i la Xarxa de Llavors, en l’àmbit d’Estat espanyol. Des d’aquesta última estan enllestint la Setmana de la Biodiversitat Cultivada, que enguany se celebra entre els dies 12 i 18 d’octubre de manera virtual, degut a les limitacions derivades de la pandèmia de la COVID-19. Les propostes que impulsen aquestes plataformes estan en sintonia amb la defensa de la sobirania alimentària i la promoció de la producció agroecològica i sostenible.

De la mateixa manera que ho fan els seus cultius, la feina mancomunada d’aquests col·lectius a poc a poc va donant els seus fruits. Les organitzacions no tan sols han identificat un gran nombre de varietats, sinó que també tenen una incidència major en les polí-

tiques de l’administració. A Catalunya, on fa més temps que existeix un pla d’acció per a la biodiversitat cultivada, el rol d’interlocutores que tenen les entitats de la Xarxa Catalana de Graners és cada cop més important. A tall d’exemple, les ajudes concedides anys enre anaven destinades exclusivament a tasques de caracterització de varietats, però les últimes que s’han aprovat tenen la finalitat en la producció i la conservació, seguint una filosofia més propera al plantejament de les graneres.

Al País Valencià, l’any 2017 la Conselleria d’Agricultura va aprovar el Pla per a la diversitat agrària, en el qual es pretenen conservar les varietats cultivades als camps en lloc d’emmagatzemar indefinidament les llavors en instal·lacions frigorífiques. Aquesta estratègia coincideix

amb el que proposen les defensores de la biodiversitat cultivada i, de moment, ha desembocat en la publicació del primer *Catàleg valencià de varietats tradicionals agràries*.

En els territoris insulars també s’avança en aquesta tasca, sobretot amb la publicació l’any 2018 d’un decret per a la conservació de les varietats locals, del qual penja una comissió on estan representades les associacions que treballen amb varietats locals, i amb l’elaboració del *Catàleg de varietats locals d’interès agrari de les Illes*.

locals d’interès agrari de les Illes.

Evitar el desastre mediambiental
El model proposat per les entitats cuidadores de la biodiversitat cultivada es contraposa a la solució tecnològica basada en la conservació de les llavors centralitzades en bancs de germoplasma. “No és gens resilient

A l'esquerra,
llavors de
l'Estació
d'Investiga-
ció Agrària de
Carcaixent
/ MATHIAS
RODRÍGUEZ

Llavors de la
cooperativa
Les Refardes de
Mura, al peu de la
serralada de Sant
Llorenç del Munt
/ JOANA ARRIBES

tenir un sol banc de llavors. Té sentit que estiguin escampats pel territori i que n'hi hagi com més millor”, argumenta Ester Casas. La seua estratègia és conservar les varietats vives als cultius però també a la societat. En aquest sentit, Josep Roselló opina que “la millor forma de conservar la llavor no és dins una nevera, sinó cultivant-la”. “Si dos milions de persones tenen les seues llavors a l’abast i les utilitzen, hi ha menys possibilitat de pèrdua que si estan totes concen-

trades en una nevera, per molt segura que siga”, emfatitza. A més a més, no es tracta tan sols de conservar les varietats, sinó també la cultura que s’ha generat al seu voltant. “El més important és preservar els teus recursos fitogenètics a escala local i sobre tot la informació cultural associada”, considera Aina Sòcies. L'exemple paradigmàtic de la proposta centrada en la salvació tecnològica és el projecte de l'arxipèlag de Svalbard. No deixa de ser crida-

**Entre els donants
del banc de
Svalbard apareixen
noms de grans
empreses
comercialitzadores
de llavors o
fundacions
relacionades**

ner que entre els donants del banc, tot i tractar-se d'un projecte sota control de les autoritats públiques, apareguen noms de grans empreses comercialitzadores de llavors o fundacions relacionades. Alguns exemples són Bayer (que va adquirir Monsanto l'any 2016), Syngenta, Du Pont o la Fundació Bill i Melinda Gates. El negoci d'aquestes corporacions ha sigut una de les causes principals de la pèrdua de biodiversitat cultivada, una contradicció sovint destacada per part dels col·lectius per la sobirania alimentària. La proposta d'aquest projecte global es basa en la por a una catàstrofe climàtica que cada cop sentim més pròxima. En canvi, les cuidadores de la biodiversitat cultivada pretenen salvaguardar-la des de hui mateix estenent, alhora, un model de producció agrària que fins i tot podria evitar l'aplegada del desastre. ●

COOPERATIVA AUTOGESTIONÀRIA
www.laciutatinvisible.coop
ATREVEIX-TE A IMAGINAR-LA

una altra economia és necessària
una altra forma d'estalviar ja és possible

coop57
serveis financers ètics i solidaris
www.coop57.coop

KAMILOSETAS
MUSKARIA

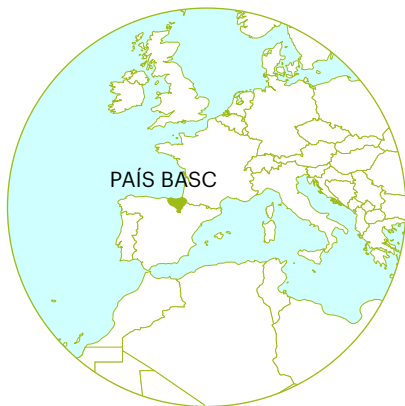
distribuïdora llibertària
www.nodo50.org/kamilosetas
kamilosetas@nodo50.org

ger
ENTITAT
CULTURAL I
ESPORTIVA

C/del PI 25.Ribes.(Garraf).Països Catalans
08810.Tlf:93 896 12 00.ger@mesvilaweb.com
...aquest estiu posem la directal amb la nova web
www.entitatger.cat

MENÚ DEL DIA

al KOP DE MÀ
cuina casolana
opció vegetariana
preus populars
C/Riego 4
SANTS

Tres dècades de resistència a l'alta velocitat basca

L'impacte dels túnels i viaductes de la infraestructura ferroviària al País Basc i l'acceleració de les obres del corredor navarrès esperonen una lluita guiada pels valors de l'antidesenvolupisme

Xavi Bosch Llufríu | @xaviBLL

L'11 de setembre, la policia espanyola detenia a les portes de casa seva i sense ordre judicial vuit persones de Pamplona en una acció coordinada contra activistes de Mugitu!, moviment de desobediència civil contrari al tren d'alta velocitat (TAV, o AHT en èuscar). Totes elles havien participat durant el mes d'agost en la paralització de les obres del TAV a la localitat de Marcilla, on s'està construint un dels trams del corredor navarrès. Van quedar en llibertat el mateix dia, acusades d'usurpació, falsedat documental i coaccions per haver precintat i aturat les màquines simulant ser personal tècnic de l'Autoritat Independent de Responsabilitat Fiscal (Airef). "Aquestes detencions d'ofici de la policia demostren que fer visible la fragilitat de les obres des del punt de vista ecològic, social i econòmic posa el govern central en una situació incòmoda", explica Julio Villanueva, un dels detinguts a Pamplona.

El model de l'alta velocitat a Navarra i al País Basc no és diferent del de la resta de l'Estat espanyol, però sí que ho és la complexitat de l'obra per l'orografia. De fet, set de cada deu quilòmetres del traçat són ponts o viaductes, amb l'impacte sobre l'entorn que això provoca. "A aquest pas, arribarem a l'any 2030 i encara estarem lluitant contra la infraestructura més destructora, malbaratadora i antisocial de la història d'Euskal Herria", afegix Villanueva, qui també va ser detingut l'any 2011 per encastar un pastís a la cara de qui llavors era presidenta de Navarra, Yolanda Barcina (UPN), durant una conferència a Tolosa, a l'Estat francès. "Aquell acte era apologia del TAV. Van parlar de foradar els Pirineus tant aquí com a Catalunya i a l'Aragó". Per aquella acció, ell i dos activistes més van ser detinguts després de travessar la frontera i van ser condemnats a dos anys de presó.

La de l'alta velocitat és la història de la lluita ecologista més llarga en terres basques. L'oposició es remunta a l'any 1993, amb la creació de la ja dissolta

Assemblea contra el TAV, que va participar després en la plataforma AHT Gelditu! Elkarlana, impulsada el 2001. Ara l'activisme i les represàlies que se'n deriven es concentren sobretot a Navarra. De fet, una altra de les accions de Mugitu! aquest setembre ha estat l'encadenament de tres persones a la delegació del govern espanyol a Pamplona. També van ser detingudes i han estat citades a declarar el 29 d'octubre als jutjats de la capital navarresa.

I és que la situació dista molt de la dels territoris de Guipúscoa, Biscaia i Àlaba, on l'obra de l'anomenada Y -per la forma del traçat sobre el mapa- està més avançada: queden pendents d'acabar els trams de més complexitat tècnica, com són part del nus de Bergara (la cruïlla de la Y) o les entrades a les tres capitals, a més de la col·locació de tota la superestructura. El govern basc voldria arrancar el servei el 2023, una data que ja s'ha posat en dubte. El corredor navarrès, en canvi, té dos

Set de cada deu quilòmetres del traçat són ponts o viaductes, amb l'impacte sobre l'entorn natural que això provoca

El govern del lehendakari Iñigo Urquillu voldria arrancar el servei el 2023, una data que ja s'ha posat en dubte

El viaducte de Bergara és el més elevat de Guipúscoa, amb una altura de 91 metres, equivalent a un edifici de 30 pisos / XAVI BOSCH @xaviBLL

dels quatre trams en construcció aturats *de facto*, mentre que els altres dos s'acceleren per complir els terminis -que acaben un al desembre i l'altre al febrer.

Despesa faraònica per a una minoria

Aquest model s'ha posat de nou en dubte tant per part de l'Airef com del Tribunal de Comptes Europeu a través d'uns informes publicats enguany i que s'han reivindicat durant les protestes del mes de setembre. Són estudis demolidors tot i venir d'organismes poc sospitosos de ser crítics amb aquesta idea de *progrés*, que qüestionen la injustificada despesa faraònica de l'alta velocitat. En tot l'Estat s'hi pretenen destinar com a mínim 73.000 milions d'euros més, que se sumen als 55.888 milions que s'han gastat fins ara: 128.888.000.000 euros en total; una inversió pública de dotze dígits que duplica els pressupostos anuals dels governs català, valencià i balear junts.

A hores d'ara, ja és la segona xarxa més extensa del món, amb 3.086 quilòmetres, només superada per la Xina, tot i que la seva intensitat d'ús és la més baixa del planeta. Mentrestant, es desatenen les línies de tren convencional, aquelles que suporten el 95% del total del passatge en ferrocarril, segons dades de l'autoritat fiscal espanyola. "Estem en contra d'un tren que vol substituir l'avió, un servei classista que encaixa només en la rutina d'una minoria de la població", afirma Bea Arana, militant d'AHT Gelditu! Nafarroa i que va arribar a la lluita contra el TAV fa dues dècades a partir del moviment antiglobalització.

Instrumentalitzar la crisi climàtica

Conclusions similars ja s'havien posat damunt la taula des del món acadèmic, almenys des del 2004, al País Basc: "En època de bonança, els nostres estudis eren un crit al cel enmig del desert", recorda David Hoyos, investigador i professor d'economia de la Universitat del País Basc. Diversos dels seus treballs demostren que el retorn social d'una inversió tan gran és gairebé inexistent i que la posada en funcio-

L'alta velocitat ha rebut una inversió pública de 128.888 milions d'euros, el doble del pressupost anual de Catalunya, País Valencià i Illes

Mentrestant, es desatenen les línies de tren convencional, aquelles que suporten el 95% del total de passatge

nament serà deficitària any rere any. Els indicadors mostren com el corredor del nord mai s'amortitzarà en tota la seva vida útil. A banda d'això, des del punt de vista ecològic, s'han de tenir en compte les emissions de gasos d'efecte hivernacle que suposarà la construcció de la infraestructura.

Mentrestant, el govern basc ha demanat que dels fons europeus "contra la crisi de la COVID-19" es destinin 2.712 milions d'euros a les obres del TAV inscrivint-los a l'apartat de "transició ecològica, energètica i ambiental". "Dir que el TAV al País Basc forma part de la lluita contra la crisi climàtica és mentir descaradament i demostra que la prioritat són les constructores. El que cal és decreïxer reduint la necessitat de moure'ns i s'està apostant per un model d'hipermobilitat", insisteix Hoyos. A parer seu, aquest tren té dues opcions d'aturar-se: bé per la decisió política de frenar una inversió "sense retorn social i econòmic" o bé per la via del col·lapse. Ell lamenta apostar per la segona.

Bastint la lluita antidesenvolupista

Fem un salt en el temps. Corre l'any 2007 i les obres del TAV al País Basc avancen a la localitat guipuscoana d'Ordizia. Prop de 200 persones es manifesten convocades per l'Assemblea contra el TAV. Mentre un grup s'enfila en un edifici, un altre s'encadena a les màquines i obliga a aturar-les. La protesta desborda l'Ertzaintza. Paral·lelament, la carretera comarcal d'Ordizia està tallada per una altra acció coordinada. És la imatge que descriu l'activista Bea Arana, un símbol, per ella, de la desobediència d'aquella època. "Des del 2007, el nivell de participació va *in crescendo*, en una lluita on conflueixen diferents sensibilitats a la plataforma AHT Gelditu! Elkarlana", explica.

Tot això culmina en una històrica manifestació a Sant Sebastià el juny del 2008, on les consignes anaven més enllà de l'oposició a una infraestructura i reivindicaven un model de societat respectuós amb la vida: "L'antidesenvolupisme ha estat a la base del moviment des dels seus inicis", recorda Arana. Mig any després d'aquella marxa, l'assassinat per part d'ETA d'un empresari de la construcció vinculat a les obres del TAV fragmenta la unitat. Comença una campanya de criminalització de l'activisme per part de les autoritats i s'exacerba la repressió durant les protestes. Finalment, el 2012 es desintegra l'Assemblea contra el TAV.

A diferència de Navarra, "la campanya anti-TAV al País Basc ha acabat tal com la coneixíem", creu Enrique Antolín, sociòleg i professor de la Universitat del País Basc. És membre d'Ekologistak Martxan i ha viscut el moviment des dels seus inicis, després de participar en l'antinuclear contra la central de Lemoiz. Segons ell, "si alguna cosa s'ha après durant aquest temps, és el fet de no ser finalista. No només ha estat clau voler eliminar el TAV, sinó encendre la discussió sobre el model de transport en particular i de sustentació de la vida en general. I això és el que ha aconseguit irreversiblement AHT Gelditu! Elkarlana". ●

Itàlia mira Europa amb recel

El país transalpí manté una relació agredolça amb els 27, agreujada pels primers compassos de la crisi de la COVID

Joan Miró | @joanmiroartigas
Milà

Durant la fatídica primavera del 2020, a part de davallar cap a la pitjor contracció econòmica i catàstrofe humanitària des de la Segona Guerra Mundial, un altre tipus de crisi s'estava covant a Itàlia: una profunda crisi de confiança cap a la Unió Europea. En les primeres setmanes de març, enmig de la turbulenta expansió del virus pel nord d'Itàlia, la UE havia estat incapaç de proveir de cap tipus d'ajuda sanitària el govern italià. "Vam demanar subministraments d'equipament mèdic i la Comissió Europea va reenviar la crida als estats membres", va explicar el representant permanent d'Itàlia a la UE, Maurizio Massari, en una entrevista a la RAI. "Però ningú va respondre".

Tanmateix, el que encendria el debat públic italià durant les següents setmanes no seria tant l'absència d'ajuda sanitària com l'ambivalent suport econòmic europeu. El govern va demanar establir mecanismes per a l'emissió conjunta de deute europeu (els coneguts eurobons) i així poder donar una resposta fiscal a l'alçada de la contracció provocada per la COVID-19. Però els acords de l'Eurogrup del 9 d'abril es van limitar a ampliar els recursos disponibles del Mecanisme Europeu d'Estabilitat (ESM, en les sigles en anglès), el fons de rescat financer de la UE, així com a establir un limitat programa de crèdits per ajudar a finançar els expedients de regulació temporal d'ocupació nacionals. En conseqüència, el sobreendeutat Estat italià -que tenia un deute públic proper al 135% del PIB abans de la pandèmia- es trobava amb l'ESM, políticament tòxic per estar lligat a condicionants macroeconòmics i per tant a la pèrdua de sobirania, com a únic recurs de suport a les seves més que delicades finances.

En aquest context, amant per recurrents declaracions incendiàries de representants polítics del nord d'Europa, s'estengué entre la societat italiana un sentiment d'abandó per part de la UE. Segons un estudi realitzat al maig per Tecne, el 67% de les enquestades creia que formar part de la UE era un desavantatge per a Itàlia, enfront del 47% de novembre de 2018 (un dels percentatges ja aleshores més alts dins la Unió). I una part molt important de l'espectre polític estava disposada a jugar, en menor o major mesura, la carta anti-UE.

No només per part de l'oposició encapçalada per Matteo Salvini, sinó també per part del principal partit al govern, el Moviment 5 Estrelles (M5E). El mateix primer ministre, Antonio Conte, advertia: "Si no aconseguim una resposta ràpida i conjunta a la crisi, posarem en perill els fonaments de la Unió. Els ciutadans europeus ja no podran donar resposta a per què és útil viure en una casa comuna".

Redreçament

En comparació amb aquelles perspectives de crisi fiscal, inestabilitat política i confrontació amb la UE, la situació a inicis de la tardor de 2020 apareix com a sorprenentment estable. La decisió del BCE a finals de març de posar en marxa un programa massiu de compra de bons va assegurar la liquiditat de l'Estat italià. Però el moment clau que permeté redreçar les relacions entre Roma i Brussel·les fou la decisió del Consell Europeu del 21 de juliol de permetre a la Comissió Europea endeutar-se a gran escala per primera vegada en la seva història i així repartir 390.000 milions d'euros als estats membres com a subvencions; un moment que es va celebrar com una victòria en un Mundial de futbol. Fins i tot l'oposició eu-

roescèptica al govern va evitar desestimar l'acord. No en va, els càlculs apunten que el país transalpí podria rebre fins a 65.500 milions d'euros en ajudes europees, cosa que el converteix en el principal beneficiari.

Aquest seguit de decisions europees, entre les quals també es troba la desactivació de les regles fiscals proausteritat per als pressupostos de 2021, han permès a l'Estat italià ensenyar certa cintura keynesiana en la gestió de la crisi. De fet, l'estímul fiscal italià s'ha situat en un volum superior a la mitjana europea (4,9% del PIB versus el 4,3% europeu), fet que ha permès finançar programes de protecció per a amplis sectors laborals. Això no treu que altres sectors socials no menys amplis -principalment joves, migrants i treballadores precàries de sectors de serveis- hagin estat exclosos de la xarxa de seguretat social. Però els sectors claus per a l'estabilitat de la política italiana, això és petites i mitjanes empreses i *insiders* del mercat laboral, han restat relativament ben protegits per l'Estat.

Aquesta situació s'ha traduït en una relativa calma social, o almenys en l'absència de massives protestes antigovernamentals, ja siguin de dreta o esquerra. Com apunta Sergio Tonnetto, del sindicat ADL, "durant les setmanes de quarantena esperàvem l'explosió de protestes socials un cop s'aixequessin les restriccions. I teníem certa por que aquestes protestes fossin capitalitzades per l'extrema dreta. Però això no ha passat. En totes les convocatòries que s'han fet des de juny ha sortit molt poca gent al carrer".

Línies de fractura

El govern format per l'M5E i el Partit Democràtic (PD) sembla haver resistit al vendaval provocat per la pandèmia, almenys a curt termini. I el primer ministre, Antonio Conte, manté alts nivells d'aprovació entre l'electorat. A més, no existeix cap majoria parlamentària alternativa a la coalició entre M5E i PD, fet que aporta un plus d'estabilitat al govern.

Tanmateix, i malgrat l'absència d'un daltabaix general, s'estan desenvolupant importants canvis en la política italiana que n'amenacen l'estabilitat a mitjà termini. El primer s'està produint en el bloc de la dreta, format per la Lliga de Salvini, Forza

Segons un estudi recent, el 67% de les enquestades creu que formar part de la Unió Europea és un desavantatge

El país podria rebre fins a 65.500 milions d'euros en ajudes europees, cosa que el converteix en el principal beneficiari

Giuseppe Conte, primer ministre d'Itàlia

Itàlia de Berlusconi i el partit postfeixista Germans d'Itàlia, liderat per Giorgia Meloni. És aquest darrer partit el que, contra tot pronòstic, està sabent articular millor l'oposició al govern de Conte, i se situa segons totes les enquestes com a segona força de la dreta i tercera del país. En aquest ascens que de moment ja ha portat el partit a guanyar les eleccions regionals a Marche el 20 de setembre, la seva líder, Giorgia Meloni, hi juga un paper clau. Exministre en l'últim dels governs de Berlusconi, Meloni manté un discurs calcat al de la Lliga en la majoria de temes, des de la immigració fins a la família o la seguretat, però perfila alhora algunes diferències rellevants. Concentra els seus graners electorals al sud del país, la seva imatge no va tan lligada a la gran indústria del nord, i, sobretot, vertebra un discurs més moderat respecte a la UE. Meloni es defineix com una tercera via entre l'euroescepticisme radical i el centrisme europeu. De fet, a finals de setembre era elegida presidenta del grup dels Conservadors i Reformistes Europeus, el membre més important del qual és el partit Dret i Justícia polonès.

La segona de les línies de fractura de l'actual escenari polític és la implosió del principal partit de govern, l'M5E; una implosió tan electoral -el partit fa mesos que combina sonades derrotes

La principal espasa de Dàmocles que amenaça l'estabilitat política és el deute públic, que aviat serà del 160% del PIB

La segona de les línies de fractura de l'actual escenari polític és la implosió del principal partit de govern, el Moviment 5 Estrelles

electorals amb una davallada en totes les enquestes - com interna - amb lluites entre faccions que estan dessagnant el partit.

Finalment, el tercer punt de fractura és la gestió de la recuperació econòmica, que pot veure's complicada per dos factors. En primer lloc, per les constants desavinences entre els dos socis de govern, en especial sobre la gestió de les ajudes europees. Per exemple, encara avui el govern està dividit sobre l'accés als fons de l'EMS, els quals l'M5E rebutja. A més, Itàlia és l'estat membre que més diners dels fons de cohesió europeus deixa d'usar cada any per falta de capacitat de gestió.

En tot cas, la principal espasa de Dàmocles que amenaça l'estabilitat política d'Itàlia és la sostenibilitat del seu deute públic, que aviat representarà el 160% del PIB. Sens dubte, aquest serà un dels grans temes de debat en la Itàlia post-COVID, i ja hi ha una data fixada en vermell, també provinent d'Europa: primavera de 2021, quan es decideixi si es reactiven les regles fiscals europees per als pressupostos de 2022. En cas que això passi, fet pel qual els països del nord europeu ja pressionen, els problemes socials fins ara esquivats a Itàlia podrien veure's atíats per una allargada onada d'austeritat fiscal, com també podria veure's revifada novament la crisi de legitimitat de la UE. ●

978-84-17870-04-1 | 160 pàgs. | 10 €

Control Urbano

Mike Davis

www.viruseditorial.net

TRENTA ANYS D'UNA ANNEXIÓ

La reunificació alemanya, més que una retrobada dels dos països, va ser la subordinació del sistema derrotat al sistema vencedor

L'anàlisi d'Andreu Jerez | @andreuJerez

Periodista i coautor del llibre 'Factor AfD: el retorno de la ultraderecha a Alemania'

“**S**empre m'he preguntat per què l'eufòria al voltant de la reunificació del nostre país es va esvaïr tan ràpidament. [...] No valdria la pena assumir certes experiències de l'antiga RDA per al futur de l'Alemanya reunificada?”. Aquestes van ser només algunes de les preguntes llançades per Stefan Heym -àlies amb el qual va signar la seua obra l'escriptor i intel·lectual judeoalemany Helmut Flieg- el 10 de novembre del 1994, en un discurs per a la història. Aquell dia es va conformar oficialment el segon parlament federal de l'Alemanya reunificada quatre anys abans. Tres dècades després, aquelles preguntes continuen encara sense resposta per part de l'elit de la República Federal.

Heym no va ser una figura qualsevol: va sobreviure a l'holocaust, va combatre el nazisme i el feixisme a Europa com a soldat de l'exèrcit estatunidenc durant la Segona Guerra Mundial, va haver d'abandonar els Estats Units davant la cacera de bruixes de McCarthy contra l'esquerra americana, va tornar a la República Democràtica Alemanya (RDA), es va enfrontar amb el règim socialista autoritari que hi governava i es va convertir en una de les veus referencials a l'Alemanya oriental durant l'enfonament del bloc soviètic.

Tot i la seua talla moral i intel·lectual, una part d'electes democristians de la CDU es van negar aquell 10 de novembre de 1994 a aixecar-se i a aplaudir el seu discurs inaugural de la legislatura, que va oferir com a diputat més gran d'aquell Bundestag. Aquella negació de l'escriptor, que havia estat escollit com a candidat independent per la llista del Partit del Socialisme Democràtic (PDS) -en certa manera, hereu del partit únic de l'RDA-, simbolitza la manera en què es va dur a terme la reunificació

La nova Alemanya oriental, empassada per la República Federal, va ser construïda sense comptar amb el seu poble

alemanya: més que una retrobada dels dos països va ser una annexió del sistema vencedor sobre el sistema derrotat. I el territori vençut -amb poques excepcions- no va ser ni tan sols acceptat en la projecció simbòlica del procés.

Substitució de l'elit oriental

“A l'Alemanya oriental es va produir una substitució dels càrrecs directius d'una dimensió fins ara desconeguda per a qualsevol altra societat europea en temps de pau”. És una de les conclusions del llibre *Die Übernahme* ('La presa'), recentment publicat per l'historiador alemany oriental Ilko-Sascha Kowalczyk. El títol escollit per l'autor no és casualitat: busca la provocació pública per tal de reobrir una sèrie de debats tancats en fals a Alemanya després de la caiguda del mur de Berlín el 1989 i la reunificació oficial menys d'un any després.

Kowalczyk no és un nostàlgic de l'RDA: ben al contrari, es va oposar al règim socialista autoritari d'inspiració estalinista i no defensa la denominada *Ostalgie* de qui avui troba a faltar determinats valors i elements del sistema perdut. Això no li impedeix, però, veure i denunciar l'evidència tres dècades més tard: l'antiga ciutadania de l'RDA -i en bona part també les generacions posteriors- va

ser subordinada per l'elit occidental a un paper d'espectadora del procés polític i econòmic que finalment tindria lloc, i que alguns corrents de la historiografia han anomenat “teràpia del xoc”.

La nova Alemanya oriental, empassada per la República Federal, va ser construïda sense comptar amb el seu poble. I això té, és clar, conseqüències: segons l'informe sobre la reunificació alemanya, més de la meitat de les alemanyes orientals se senten avui ciutadanes de segona classe. La ultradreta d'Alternativa per a Alemanya (AfD) està aconseguint capitalitzar eixe desencís: els seus percentatges electorals dobren a l'est els seus resultats a l'oest, i en alguns casos superen la barrera del 20%.

“Pel nostre país”

L'escriptor Stefan Heym va ser un dels molts intel·lectuals de l'RDA que van signar el 29 novembre del 1989 el manifest “Pel nostre país”, avui oblidat per la narrativa oficial sobre la reunificació: en l'escrit, figures públiques demanaven el manteniment de l'RDA com a estat sobirà i independent en el qual construir un socialisme democràtic. Aquesta va ser, precisament, la demanda inicial de les protestes i manifestacions massives protagonitzades pel poble alemany oriental a finals de la dècada dels vuitanta.

La contundent victòria de la Unió Demòcrata Cristiana (CDU) del canceller Helmut Kohl en les primeres eleccions lliures al territori de l'RDA el 1990 va enterrar aquell somni. La CDU, amb el suport del Partit Socialdemòcrata (SPD) i de bona part dels mitjans de comunicació, es va encarregar d'aplicar una reunificació exprés amb la promesa de convertir l'RDA en uns camps florits que ja mai van arribar. ●

Morenal a la Festa Major de Sants 2015

Saba nova per a la música d'arrel

Aprofitant el marc del Congrés Nacional de Música d'Arrel, una quinzena d'intèrprets i grups de la fornada més jove del gènere reflexionen sobre la seva essència i el seu futur

Ferran Riera | @La_Directa

Fel 1967, Grup de Folk posava la primera pedra per a la recuperació de la música tradicional als Països Catalans. El 1988, el festival Tradicionàrius de Barcelona consolidava aquest procés, i va esdevenir una cita estable que contribuïa a la proliferació de grups i trobades relacionats amb els sons de base tradicional arreu del territori. Ara, el 2020, una colla de joves intèrprets d'aquest àmbit crida a fer una reflexió en veu alta per valorar la situació del sector.

La convocatòria del Congrés Nacional de Música d'Arrel és l'excusa perfecta per recollir les opinions d'una nova generació d'instrumentistes i cantants que intenten (sobre)viure conreant el gènere. Comencem comentant l'esforç que implica l'apropament a la música folk del país i l'interès vocacional que pot suscitar. Bona part de les nostres interlocutores han rebut la influència del nucli familiar o del seu entorn social. Així ho han viscut, per exemple, els membres del grup Riu, fundat al Baix Llobregat el 2010: "Ens interessa la nostra música popular i tradicional perquè ens la sentim nostra, forma part de les nostres vides, i perquè hem tingut l'interès per acostar-nos-

hi a través de tradicions vives i festes populars". La violinista i cantant Anaís Falcó (Sabadell, 1988), membre de les formacions Corrandes són Corrandes i Tornaveus, afirma que l'accés a "la música tradicional és una aproximació estètica, però també és una militància i un propòsit cultural. És una música que mai passa de moda, que es reinventa amb la gent. Pot canviar la seva forma de fer, però no la seva identitat". Per la seva banda, el percussionista Arnau Obiols (la Seu d'Urgell, 1985) ens exposa tot el seu manifest de motivacions: "M'interessa la música tradicional perquè és un bé comú, anònim, immaterial, col·lectiu, en constant transformació, i alhora representa una confrontació entre el passat i el present".

En aquest sentit, el graller Roger Andorrà (Sallent, 1984), impulsor del projecte Electrogralla, considera que "quan fem música tradicional estem fent molt més que música. Fem història, arrelem, fem cohesió de poble". El flabiolaire Pau Benete (Mataró, 1987) puntualitza que "m'interessa molt que sigui viva, mutant i lliure, perquè si hem d'entendre la música d'arrel com una peça de museu, jo no jugo". La grallera i cantant »

» Heura Gaya (Lleida, 1987), que actualment milita a la Cobla Catalana dels Sons Essencials, a Tornaveus i a Morena!, sent “que aquesta és la música que ens fa exclusius al món. No hi ha cap lloc on es pugui fer millor que aquí”. I finalment, una opinió amb accent crític, la del duet Tarta Relena, format el 2016 a Barcelona: “Ara és molt més fàcil l'accés a moltíssimes músiques. Cada cop hi ha més enregistraments recòndits penjats a plataformes d'escolta per internet. El que ens atrau d'aquest gènere és la potència de la senzillesa. Alhora, ens sorprèn adonar-nos com els temes que ens ocupen des de fa tants anys acaben sent els mateixos”, assenyalen.

La funcionalitat de la música tradicional ha anat canviant durant les últimes dècades. Però quina hauria de ser la seva funció en el present? El graller Manu Sabaté (Barcelona, 1989), líder de l'Inxa Impro Quartet i membre dels grups The New Cat Ensemble i Morena!, remarca que “em fascina la música tradicional dins del context que li és propi, la seva funcionalitat i el seu vessant més *d'ofici*. Curiosament, el sufix de *graller* o *timbaler* és el dels oficis, com *ferrer* o *forner*. En canvi, el sufix de *clarinetista* i fins i tot *tenorista* és el d'*artista*”.

El sonador de gralla i tarota Ivó Jordà (Figueres, 1986), membre del duet Criatures, especifica que “antigament la principal funció de la gralla era acompanyar el seguici festiu de les festes majors. Avui dia s'hi ha afegit tot un ventall de possibilitats interpretatives de la gralla lligades a una qüestió artística i no funcional: la gralla de concert”. Per la seva banda, la cantant Joana Gomila (Manacor, 1982) creu que “la música tradicional és un mitjà, no un objectiu; és una eina poderosa. Quan la sentim com una peça de museu, deixa d'interessar-nos socialment, però si la sentim com un mitjà viu, tot d'una ens hi volem acostar”.

El trio Udiva, fundat a València el 2016, ho veu així: “La principal funcionalitat de la música popular és la capacitat per socialitzar, en la qual tothom participa tocant, ballant, cantant, organitzant... El repte és crear espais, sobretot als entorns urbans, on puguem realitzar aquestes activitats”. La gent de l'Orquestrina Trama, creada entre la Cerdanya i l'Alt Urgell el 2013, pensa que “l'ús social històricament associat a la música tradicional i les seves festes i rituals canvia, com també ho fan les nostres formes de vida. El món es mou, la tradició també”. I la glosadora Maribel Servera (Manacor, 1981) destaca que “la música tradicional actualment es vincula a la festa o a la reivindicació. Allò que s'ha perdut més és l'espontaneïtat, la intimitat i l'anonimat. La seva funció social ha de ser mantenir la persona viva, activa, creadora, i no consumidora i receptora”.

Entre la puresa i la innovació

La introducció de l'electrònica en la música d'arrel és un fet. Alguns dels músics que l'apliquen ho expliquen. Arnau Obiols és prou clar: “La tradició som nosaltres mateixos. És impossible que en la música tradicional contemporània no hi aparegui la tecnologia”. Mentrestant, l'únic membre de la Companyia Minimíssima, l'acordionista i lutier Gerard Díaz (Sant Cugat del

Què cal fer per aparèixer als mitjans de comunicació i ser més coneguts pel públic és un dels maldecaps habituals per a bona part d'intèrprets

Fotografies de
/ JOSEP TOMÀS

Ivó Jordà

Sonador de gralla

“Antigament la principal funció de la gralla era acompanyar el seguici de les festes majors”

Anaís Falcó

Violinista

“La música tradicional és una aproximació estètica, però també és una militància”

Arnau Obiols

Percussionista

“M'interessa la música tradicional perquè és un bé comú, anònim, immaterial, col·lectiu”

Vallès, 1979), pensa que “qualsevol període històric ha sofert canvis tecnològics que s'han anat incorporant i han anat modificant la tradició musical. La situació actual no és tan diferent d'altres que hem viscut”. I Ivó Jordà, al seu torn, considera que, “per una banda, la tecnologia ens permet oferir sonoritats noves, i per l'altra, aconseguir fer més amb menys músics. Hi ha força músics que fan espectacles en solitari amb l'ajuda d'ordinadors i pedals. Crec que és bo evolucionar i apropar la música d'arrel a nous públics”.

Un altre aspecte rellevant en el present de la música d'arrels és el de la seva difusió, o, millor dit, el de la seva manca de difusió. Què cal fer per aparèixer als mitjans de comunicació i ser més coneguts pel públic és un dels maldecaps habituals per a bona part d'intèrprets. Anaís Falcó ho atribueix a “la falta d'autoestima”. El trio Udiva insisteix en aquesta línia: “Potser és per un complex d'inferioritat cultural”. L'acordionista Marçal Ramon (Llicà de Munt, 1992), membre de Criatures i del grup Aires del Montseny, creu que “per part dels mitjans de comunicació i les institucions hi ha una voluntat malaltissa de no fer-se ressò de res del que estigui al voltant de la música d'arrel o de la cultura popular”. Maribel Servera opina que “els mitjans de comunicació estan al servei del poder i transmeten allò que interessa a aquest poder, que no és el pensament crític ni l'apoderament de la gent, i això és el que ha de cercar la cultura popular”.

Des del grup Riu, per la seva banda, s'apunta que “els mitjans públics tenen l'obligació de mostrar aquelles expressions culturals que no són majoritàries. Això també es podria fer a

Joana Gomila

Cantant

“La música tradicional és un mitjà, no un objectiu; és una eina poderosa”

Roger Andorrà

Graller

“Quan fem música tradicional fem història, arrelem, fem cohesió de poble”

Jonatan Penalba

Cantant

“A poc a poc se’n va fent més difusió, però encara ens queda molt camí i molta lluita”

l’escola”. Manu Sabaté pensa que “hi ha una doble problemàtica: la primera és nostra i és conseqüència de no saber connectar amb el públic, segurament per no haver sabut trobar quin és el nostre *target* ni haver sabut crear una idea estètica folk catalana. I la segona és un peix que es mossega la cua: no som presents als mitjans perquè no arribem a prou públic, i no hi arribem perquè no hi sortim”. L’Orquestrina Trama resumeix la situació amb una imatge prou explícita: “Juguem en una altra lliga; ho sabem i ens agrada”. Per últim, el cantant Jonatan Penalba (l’Alcúdia, 1991) és més optimista: “Pense que a poc a poc es va fent més difusió als mitjans de comunicació. Però encara ens queda molt de camí i molta lluita per fer”. ●

La tradició debat el seu futur

El primer Congrés Nacional de Música d’Arrel se celebrarà els dies 13, 14 i 15 de novembre al Centre Artesà Tradicionari (CAT) de Barcelona. Els seus objectius principals són posar de manifest la preocupació pel context actual i el futur de la música d’arrel als Països Catalans, analitzar els canvis patits en el món de la música i procedir a la seva revisió, concebre la trobada com una eina per conèixer les realitats del sector i afrontar el futur amb més coneixement de causa, projectar l’encontre com un altaveu per explicar la situació actual i reivindicar la seva millora, visibilitzar la pluralitat d’opinions i la divergència de posicionaments, reforçar la memòria col·lectiva fent un recull de les conclusions dels debats, i remarcar la necessitat de teixir complicitats i seguir sumant esforços per revifar el sector.

Els àmbits temàtics que es tractaran al CAT són la identitat, la comunicació i la difusió de projectes i esdeveniments; els sistemes d’organització professional; els models pedagògics; la creació artística, i el llegat i el relleu generacional. A més dels debats i les ponències, s’han previst les actuacions nocturnes de Joana Gomila & Arnau Obiols (dia 13) i El Belda i el Conjunt Badabadoc (dia 14). El dia 15 hi haurà un dinar de cloenda que inclourà “una sobretaula cantada i tocada”.

Aquest programa està sotmès a les incidències que es puguin derivar de l’excepcionalitat sanitària. Podeu consultar-lo a congresmusicadarrel.cat.

malalletra

Tornar a Olesa

El relat de Júlia Bacardit | @JuliaBacardit

“Ah, és clar, ell ho faria, ell per tu ho faria, és clar, per una dona com tu ho faria, no se'n buscaria una altra, no!, a tu no et rebutjaria, és clar, no, tu no tens tara”.
 –És l'Antònia. Fa una setmana que la van ingressar. El doctor Soria, d'entrada, va negar-s'hi, però al final hem hagut de lligar-la perquè bufetejava les companyes.

L'Antònia fa un bot de la cadira i projecta el cos endavant, com si volgués atrapar algú o abraçar l'aire.

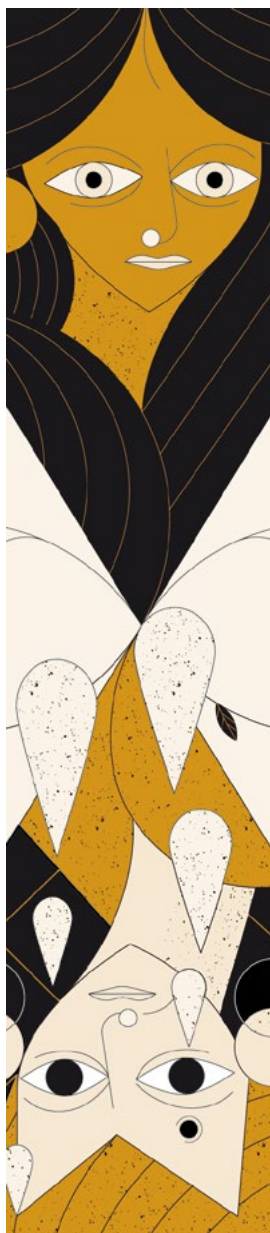
“A tu no et troba repulsiva, ni vella, a tu t'ho ha donat tot, per a tu no hi ha nos, per tu tot. Vols un fill ros i blanc? Ell et dona un fill ros i blanc. Tu ets vella com jo, però tu no t'has hagut de quedar sense marit, tu no! Tu t'has prenyat, per sort i per accident, accidents de la sort. T'ha salvat ell, ja t'ho diré, m'ha enfonsat a mi per salvar-te, qui ho havia de dir, eh? N'hi ha que posen el cap al forn i n'hi ha que riem. Mira com ric, jo.”

L'Antònia té els cabells curts i una piga grossa damunt la cella, d'aquestes pigues amb relleu i grosses que sobresurten. Les llàgrimes li rellisquen galtes avall però la seva cara es manté inalterada, quasi sarcàstica, com si el plor no fes amb ella. Pacients així n'ha vist moltes altres en altres centres, també a Barcelona. Totes tenen una edat incerta i episodis de violència, i totes prenen antidepressius.

–Li donem fluoxetina: una pastilla al matí, una a la tarda i una a la nit. L'altra infermera et passarà la llista de medicaments de tots els pacients. Aquí s'acaba la planta baixa. N'hi ha una més a dalt, la dels nens i la dels avis, i per aquesta porta s'arriba al pati.

La metge adjunta la fa passar per geriatria i per la sala dels nens autistes. L'Antònia no és l'única bipolar, però és la més cridanera. Dues pacients passen en bata, amb els mitjons al descobert i sabates de plàstic. Totes les residències són llocs infeliços, i en aquesta infelicitat uniforme ella se sent a casa. No importa on vagi, si canvia de centre o de localitat, sempre hi ha dones bipolars i dones grans amb les cames a l'aire, infermeres entregades i d'altres de negligents, avis que estan sols i avis que tenen visites.

Quan torna a casa de la feina, es troba els nens que seuen sols davant la tele. El perfil escapçat de Montserrat es projecta

al finestral de vidre del menjador, que dona al jardí de gespa verda rasurada cada diumenge, a la piscina blava d'obra i a les muntanyes rocoses. Montserrat es veu de lluny i a Olesa s'hi pot viure amb piscina i que les criatures campin. Van deixar la ciutat per venir a Olesa amb els bessons, perquè Barcelona ja els quedava incòmoda i era cara. En Pere va voler tornar perquè aquí va néixer i créixer i tenien opcions de comprar aquesta casa a prop de la dels seus pares.

El Pere ha sortit a comprar però s'ha deixat la cartera damunt la taula del menjador, i s'ha d'anar a comprar pa perquè aquesta nit soparan truites. Ella no té efectiu a sobre i diu als bessons “ara torno, vaig a la cantonada”. Surt per la porta de casa i obre el moneder, i rere el plàstic translúcid de la cartera del Pere veu una foto d'ella una tarda a la primeria que es van conèixer. Van fer-se petons dins d'una cabina de fotografies del metro. Llavors encara existien, aquestes màquines, però la gent ja hi entrava només per festejar. Veu la foto dels bessons acabats de néixer i treu la seva foto d'abans per recordar la cara de toia que feia. Va conèixer el Pere i era tan feliç que no s'ho creia. Les primeres rebolcades, els sopars, dos caps de setmana a la Costa Brava; la mudança a Sants; la visita a la clínica, la primera i la segona in vitro.

S'atura al semàfor i rere la seva foto i la dels nens veu una imatge rebregada, la foto de carnet d'alguna exnòvia. La cartera del Pere és vella i va plena perquè ell no fa endreça dels records. Reconeix la piga amb relleu damunt de la cella dreta i tanca la cartera. Ja és davant la botiga de la gasolinera i fa cua per comprar una barra de pa gallec. Recorda haver sentit dir alguna vegada al Pere que “la Toñi estava tarada, tarada com una campana”. Quan surt es troba el Pere de cara i té temps de dir-li que ha deixat els bessons sols i s'ha deixat la cartera, que com pensa sortir a comprar pa si no agafa diners. Tornen junts a casa, fan truites, adormen les criatures i fan l'amor.

Tres anys més tard, un vespre que ella surt de treballar a la clínica i el Pere no hi és, fica el cap al forn. Abans d'asfixiar-se li ve al cap la tarda que va conèixer l'Antònia. ●

ressenyες

Els poemes efímers d'Enric Casasses

Emma Gomis | @emmajanegomis

L'estiu de 2020 ha sigut un estiu efímer, on les coses semblaven relliscar de les mans i tot s'esvania. Per mi, l'estiu va començar amb una recomanació del meu tiet: "T'has de llegir la poesia d'Enric Casasses". Escanejàvem les estanteries d'una llibreria a l'Escala i, en acostar-me a l'aparador amb el llibre *El nus la flor* a la mà, la dona de l'altra banda del caixer em va explicar que la família d'en Casasses era de per allà. Vaig sortir al carrer acompanyada de la presència fantasmal del poeta, imaginant-me'l passejant pels carrers, parant a mirar les gàrgoles de l'església.

Durant l'estiu, dues vegades el vaig intentar anar a veure llegir i dues vegades no va poder ser, en part per qüestions de la pandèmia i en part per obstacles que t'imposava d'imprevist la vida mateixa. Però em vaig quedar sense poder posar cara a les paraules ni observar com els seus gests guarnien les frases. Tot i així, al final de l'estiu, aquesta manca em va semblar total-

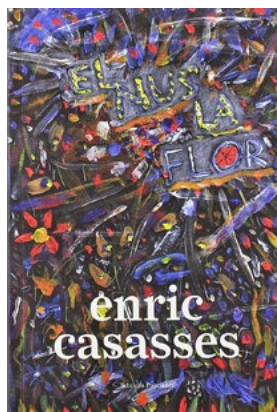
ment apropiada. *El nus la flor* és un text efímer, carrega un impuls que rellisca, es desfà i refà entre les mans de qui el llegeix.

El poemari és una col·lecció eclèctica que es materialitza en diversos formats: apunts, diàlegs, dibuixos, cançons, aforismes, prosa i poemes que en Casasses va redactar en diverses llibretes al llarg de tres anys. És un llibre experimental i juganer. Anem passejant per les pàgines entre idees senzilles i pensaments filosòfics, entre jocs de paraules i metàfores, tot carregat de l'emoció d'enamorar-se -tema principal que apareix i es desenvolupa al llarg del recull. L'amor ho impregna tot, cada pensament, dibuix, objecte quotidià; cada record i pensament.

Edicions Poncianes ha publicat el llibre amb un disseny que busca reproduir el format de les llibretes escrites a mà, amb els poemes i dibuixos en mides diferents i escampats per les pàgines -un gargot en una cantonada, un paràgraf al mig de la pàgina. Recrea la sensació d'estar seguint els

LLIBRE
El nus la flor
Enric Casasses
Edicions Poncianes
256 pàgines

pensaments d'algú, una experiència que ens revela un món més íntim mentre llegim les coses que s'apunten per fer memòria i el que es pot descobrir en l'acte d'escriure. ●

I si som una família d'acollida?

Joan Gener Barbany | @en_joan

En certs entorns està creixent el debat de les maternitats subversives o les paternitats conscients. Grups de suport, llibres, xerrades i fins i tot articles en diaris generalistes aborden les incoherències d'un sistema sociopolític que relega la reproducció i les cures als darrers llocs de les seves prioritats. També és cert que molts d'aquests debats no aborden les opcions que hi ha de crear una família. S'acostuma a donar per fet que la manera és "fer" criatures o, com a molt, començar processos d'adopció.

En pocs entorns es coneix l'opció de l'acolliment familiar. I per

això es va impulsar l'edició de *Pintas mucho*, un llibre que és una cercavila de vinyetes on Flavita Banana, Cristina Bueno, Monstruo Espaguete i Lyona ens expliquen la seva experiència fent tallers d'il·lustració en centres residencials d'acció educativa (CRAE). Les il·lustradores també posen el seu art al servei de les adolescents que hi viuen perquè ens expliquin la seva quotidianitat. El llibre explica que la maternitat i la paternitat es poden concebre com una forma d'acompanyament temporal i ens pregunta si podem pensar-nos com a família d'acollida. ●

LLIBRE
Pintas mucho
Flavita Banana, Cristina Bueno, Monstruo Espaguete i Lyona
Productora Cultural La Sullivan
Stendhal Books
144 pàgines

Amb els sentiments descalços

LLIBRE
Aigua d'alta mar
Xisca Homar
El Gall Editor, 2017
166 pàgines

David Palau | @davidpalau_

Aquest és un llibre que navega entre l'assaig filosòfic, la novel·la i l'autobiografia. La ficció que s'hi narra està basada en les vivències personals, les més purament emocionals, que la mateixa autora va anotar en una llibreta durant la seva estada, la tardor de 2014, a la universitat novaorquesa de Columbia, on estudiava un doctorat sobre Michel Foucault. I tot acompanyat, a cada pàgina, per cada text, d'unes fotografies precises que tant la mateixa autora com Cristina Blasco van fer perso-

nalment i que no fan sinó afegir una barreja encisant entre gaudi i reflexió.

Entre els ritmes embogits de la ciutat i la remor de la mar; entre els amors i els desamors; entre la reflexió filosòfica i el dia a dia d'una mallorquina a la ciutat que mai dorm; entre alegries, pors i contradiccions; entre paraules i cossos. Així és com Xisca Homar ens regala *Aigua d'alta mar*, la narració d'un viatge interior i exterior que ens empeny a caminar "amb els sentiments descalços". ●

/ SAMRA
BELHAOULI
SUAADI
@armas.phos

“Una persona en situació administrativa irregular no té garantit el dret a avortar”

Marina Seco,
activista de Marea
Verde Barcelona

Mariana Cantero | @cantero_mariana

El 2018 es presenta per setena vegada a l'Argentina un projecte de llei pel dret a l'avortament. Impulsat pel moviment “Ni una menos”, els mocadors verds de la campanya arriben al carrer amb molta força com a imatge icònica d'un clam que es fa transversal. El 13 de juny d'aquell any, quan es tracta el projecte a la Cambra de Diputats, moltes dones autoconvocades es troben al consolat de l'Argentina a Barcelona. Les activistes s'organitzen i convoquen un *pañuelazo* a la capital catalana el 8 d'agost, quan es tracta la llei a la Cambra de Senadors. La votació en aquesta cambra es perd, però neix així Marea Verde Barcelona. Dos anys després, la *col·lectiva* de dones migrants es defineix com a transfeminista, antiracista i anticolonialista. Tot i haver nascut per la campanya de suport a la legalització de l'avortament, s'involucra en moltes lluites que la travessen, com el dret d'accés universal a la sanitat o el repartiment de menjar en plena pandèmia.

A Catalunya l'avortament és legal. Com repliqueu la lluita aquí, llavors?

Estem implicades en una campanya per l'accés a la sanitat universal amb diferents associacions. A Catalunya el dret a l'avortament és legal, però hi ha moltíssimes barreres per accedir a l'exercici d'aquest dret, i si ets migrant sense papers, molt més. Una persona en situació administrativa irregular no té garantit el dret a la salut, i menys encara a la salut reproductiva o a un avortament. La salut ha de ser un dret universal més enllà de la situació administrativa de les persones.

També feu acompanyaments per resoldre situacions diverses en què es poden trobar les migrants...

Sí, tenim companyes que han acudit a nosaltres amb dubtes sobre com regularitzar-se, com es convalida un visat o davant d'un problema greu de violència de gènere. En general fem acompanyaments laborals, administratius, per violències i de salut, i en aquest àmbit, específicament, avortament. Perquè, com diem nosaltres, on hi ha un mocador verd, hi ha una sorora.

Amb la COVID-19 heu rebut més demandes?

La COVID ens va afectar bastant, com a tothom. Hem intentat fer activitats en línia i ens hem ajuntat amb altres col·lectius com Metzineres o el Sindicat d'Habitatge del Raval. També hem fet més acompanyaments, però en definitiva som voluntàries, no tècniques, i el que fem és redirigir la gent als recursos que existeixen. També ens hem dedicat a organitzar recollides d'aliments als barris, perquè nosaltres vivim aquí, en barris com el Raval, i hem vist situacions molt greus. Ens preocupa la campanya per la legalització de l'avortament a l'Argentina, és clar. Però és absurd quedar-se només en això. Aquí vivim xilenes, mexicanes, i ens activem juntes en totes les causes com a *col·lectiva*

feminista i avortista. Els disturbis de Xile de l'any passat, per exemple, ens travessen perquè som migrants i perquè sabem que aquestes actuacions van en contra dels drets humans.

Pel que fa a la llei de l'avortament, dos anys després del 8 d'agost, quin és el balanç que feu de la situació actual a l'Argentina?

El debat parlamentari es va perdre, però vam guanyar el debat al carrer. El govern de Fernández té una posició claríssima a favor, no només per la despenalització de l'avortament, sinó també per la legalització, i ha promès el seu propi projecte de llei de l'avortament. Els col·lectius feministes més propers al govern afirmen que hem d'estar tranquil·les perquè serà més o menys el mateix projecte de llei que el de la campanya. Però amb la pandèmia de moment no s'ha pogut presentar.

Quins són els mecanismes que caldria trencar per no repetir una votació amb resultat negatiu?

Aquesta vegada, Presidència presentarà un projecte propi perquè té més força a l'hora de negociar els vots, perquè el vot en aquesta llei no és orgànic, sinó que és un vot de consciència.

Com a tot arreu, el tema està molt polaritzat i s'estan trencant tot tipus de consensos. Fins i tot el consens de poder transaccionar dins el Parlament. L'any que ve, però, és any d'eleccions, i un tema tan sensible, en un any electoral, ningú el vol. Hi ha molta gent que està demanant que el projecte es presenti ara. El risc és que, com que les sessions són virtuals, algú es penedeixi del seu vot positiu. Una cosa és fer política als passadissos del Congrés i una altra fer-la virtualment. Si no es presenta el 2020, el 2021 serà molt complicat. Però no només cal avançar en la conquesta de drets, sinó que cal estar alerta per no perdre els que tenim fins ara. I no és només a l'Amèrica Llatina i el Carib; aquí hem sentit dir a Pablo Casado que l'avortament no és un dret. ●

“No només cal avançar en la conquesta de drets, sinó que cal estar alerta per no perdre els que tenim”